

Biografie uživatele sociálních služeb v pobytových zařízeních pro seniory

Petra Suchánková

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav zdravotnických věd
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Suchánková**
Osobní číslo: **H14026**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně sociální pracovník**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Biografie uživatele sociálních služeb v pobytových zařízeních pro seniory**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury k tématu bakalářské práce.
Vymezení základních pojmů a teoretických východisek v oblasti práce se seniory, specifikace modelu E. Böhma.
Příprava metodiky průzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu technikou polostrukturovaných rozhovorů.
Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných informací.
Prezentace výsledku šetření a formulace závěrů pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BARKER, Sue a Michele BOARD. Dementia care in nursing. London: Sage/Learning Matters, 2012. ISBN 978-0-85725-801-4.

BUIJSSEN, Huub. Demence: průvodce pro rodinné příslušníky a pečovatele. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-081-X.

FRIEDLOVÁ, Karolína. Bazální stimulace v základní ošetrovatelské péči. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1314-4.

GLENNER, Joy A. Péče o člověka s demencí. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0154-0.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. Fenomén stáří. Vyd. 2. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

PROCHÁZKOVÁ, Eva. Práce s biografií a plány péče. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3186-8.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Anna Krátká, Ph.D.**
Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. prosince 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2017**

Ve Zlíně dne 9. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 10.7. 2017

Surovina

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně postudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na biografii uživatele pobytových sociálních služeb a její využití při aktivizaci seniora v těchto službách. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část se zaměřuje na péči o seniory, druhy poskytovaných sociálních pobytových služeb pro seniory, biografii uživatele a dalšími technikami při práci se seniory.

Praktická část bakalářské práce je věnována kvalitativnímu průzkumu, který je realizován pomocí polostrukturovaných rozhovorů se seniory. Tyto rozhovory slouží k sestavení životních příběhů seniorů, díky nimž jsou nalezeny vhodné aktivity pro jejich aktivizaci.

Klíčová slova: stáří, stárnutí, senior, pobytová sociální služba, demence, psychobiografický model Erwina Böhma, životní příběh

ABSTRACT

The Bachelor's thesis is focused on the biography of the user of residential social services and its use in the activation of the elderly in these services. It is divided into a theoretical and practical part.

The theoretical part focuses on elderly care, types of social care services provided for the elderly, user biography and other techniques for working with the elderly.

The practical part of the Bachelor's thesis is devoted to qualitative research, which is realized through semi-structured interviews with elderly. These interviews serve to compose elderly life stories, which identify appropriate activities for activating them.

Keywords: aging, elderly, social care, dementia, psychobiographic model Erwina Böhma, life story

Chci tímto poděkovat paní PhDr. Anně Krátké, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji paní Ing. Ivaně Vardanové za umožnění zpracování bakalářské práce v zařízení SENIOR Otrokovice p. o.. Současně děkuji svému příteli a rodině za podporu po celou dobu studia, zejména však své sestře Zuzaně Suchánkové za trpělivost a cenné rady.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PÉČE O SENIORY	12
1.1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ.....	12
1.1.1 Fyzické projevy stáří	12
1.1.2 Psychické projevy stáří	13
1.1.3 Sociální změny ve stáří	13
1.2 HISTORIE PÉČE O SENIORY	14
1.2.1 Historie péče o seniory v České republice	14
1.2.2 Současná péče o seniory.....	15
1.3 PÉČE O SENIORY S DEMENCÍ	15
1.3.1 Vymezení a klasifikace demence	16
1.3.2 Druhy demence	17
1.3.3 Diagnostika demence	17
2 DRUHY POSKYTOVANÝCH POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO SENIORY	19
2.1 DOMOVY PRO SENIORY	19
2.2 DOMOVY SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM	19
2.3 TÝDENNÍ STACIONÁŘE	20
2.4 ODLEHČOVACÍ SLUŽBY	20
2.5 PRÁCE SOCIÁLNÍHO/ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA V POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH	20
3 BIOGRAFIE UŽIVATELE.....	22
3.1 SMYSL A ÚČEL BIOGRAFIE	22
3.2 PSYCHOBIOGRAFICKÝ MODEL ERWINA BÖHMA	23
3.3 VYUŽITÍ BIOGRAFIE V INDIVIDUÁLNÍM PLÁNU UŽIVATELE	25
4 REMINISCENCE	27
4.1 KRABICE VZPOMÍNEK	27
4.2 REMINISCENCE SE SENIORY S DEMENCÍ	28
PRAKTICKÁ ČÁST	30
5 METODIKA PRÁCE.....	31
5.1 CÍLE	31
5.2 METODIKA PRÁCE	31
5.3 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	32
5.4 CHARAKTERISTIKA PRACOVNÍŠTĚ	32
5.5 ORGANIZACE VÝZKUMU	32
6 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ.....	34

6.1	ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH PANÍ EVA	34
6.2	ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH PAN KAMIL.....	39
6.3	ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH PANÍ VLASTA	46
7	DISKUZE	53
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	60
	SEZNAM TABULEK.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zaměřuje na biografii uživatele v pobytových sociálních službách. Metoda, při které se pracuje s biografií uživatele, se v posledních letech začala využívat při práci s uživatelem v pobytových zařízeních, kdy se díky jeho zájmům, vzpomínkám a zkušenostem personál lépe orientuje. Využití biografie přichází do České republiky z německy hovořících zemí, kde je v praxi již běžně zavedená a používána.

Využití životního příběhu uživatele při práci s ním tak individualizuje péči a zkvalitňuje pobyt uživatele v daném zařízení.

Toto téma jsem si zvolila proto, že pracuji v zaměstnání s danou cílovou skupinou. Využití biografického modelu péče mě zaujalo, protože aktivity poskytované seniorům v zařízeních jsou poskytovány všem a jsou zaměřeny přímo na individuální zájmy a koníčky uživatelů.

Touto prací poukazujeme na to, že při sepsáním životního příběhu uživatele pobytové služby ihned vyplynou na povrch jeho zájmy, koníčky a vzpomínky, na které se mohou aktivity v domově zaměřovat.

Tato práce se skládá ze dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části se věnujeme pojmu stáří, stárnutí, péči o seniory a seniory s demencí v České republice a hlavně psychobiografickému modelu Erwina Böhma. V praktické části kvalitativním výzkumem získáváme informace pro tvorbu daných životních příběhů a po zpracování těchto životních příběhů nám vyplývají na povrch aktivity vhodné pro dané respondenty.

Cílem bakalářské práce je vypracování tří biografických příběhů uživatelů pobytové sociální služby SENIOR B Otrokovice, p. o., na jejichž základě jsou zjištěny vhodné aktivity, které může pobytová služba nabídnout.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PÉČE O SENIORY

1.1 Stáří a stárnutí

Stáří a stárnutí provází lidstvo již od pradávna, je tedy záležitostí celosvětovou. Jedná se o specifický biologický proces, který charakterizujeme jako nevratný, dlouhodobě nakódovaný, kdy jeho povaha je různá a zanechává trvalé stopy. Podléhá tak formativním vlivům prostředí. K nejpodstatnějším se zařazuje genetická a vrozená dispozice, životní styl jedince a prostředí, ve kterém jedinec žije. Vliv faktoru stáří nelze měnit, jiné vlivy však zpravidla ano, protože člověk je individuální a tedy i jeho stárnutí probíhá unikátně ve vztahu k jeho osobní historii. (Dvořáčková, 2012, s. 9)

Haškovcová (2010, s. 11-20) uvádí, že lidé o svém stárnutí a stáří většinou nepřemýšlí. Mladší věkové kategorie se o stáří nestarají ani navzdory četným informacím, které jasně uvádí, že celá společnost stárne. Obecně je přijímán názor, že stáří nestojí za nic. V takové atmosféře, kdy je popírán přirozený proces stárnutí, se starším lidem nežije dobře. V individuální rovině by se mladí a ekonomicky činní měli zajímat o seniory a to nejen ve své rodině, ale i v okolí. Tímto by tak aktivně bořili pracně budovanou „nedobytnou“ stěnu, která je dělí i od vlastního stáří.

Pod pojmem stárnutí rozumíme nejčastěji souhrn změn ve funkcích a struktuře organismu, kterým člověk podléhá v průběhu času. Dochází ke zvýšení zranitelnosti jedince a poklesu jeho schopností a výkonu, tyto změny pak kulmují ve stáří a následně ve smrt. (Čeledřová, Čevela, Kalvach, 2016, s. 7)

Venglářová uvádí, že ve stáří je tak nutné díky těmto změnám hledat nový způsob života, protože změny se projevují v celém systému působení jedince, a to v rovině tělesné, psychické i sociální. (Dvořáčková, 2012, s. 12)

1.1.1 Fyzické projevy stáří

Ve stáří se těžce rozlišuje, které změny jsou pro jedince přirozenými projevy stárnutí a které jsou naopak nepřímým následkem nevhodného životního stylu nebo určité nemoci. Tyto tělesné změny jsou nejviditelnější, kdy se snižuje tělesná výška jedince, zvyšuje se jeho váha a velmi nápadné jsou i postoje jedince a chůze. Dochází také k sluchovému úbytku ostrosti nebo změny akomodace u zraku. Tyto tělesné projevy, kterými se liší staří lidé od mladých, označujeme fenotypem stáří.

Změny funkčnosti ovlivní vzhled i chování jedince. Může se stát, že začne být postupně jedinec introvertně zaměřen, nedůvěřuje okolí a je si nejistý. Vše souvisí i s psychickým vývojem jedince. (Dvořáčková, s. 12, 2012)

1.1.2 Psychické projevy stáří

S přibývajícím věkem může docházet k různým psychickým změnám, to však nemusí být pravidlem. Obvykle se zpomalují psychické procesy, horší se paměť a pozornost jedince, snižuje se psychomotorické tempo. Starší lidé si hůře osvojují učivo a celkově se hůře adaptují na nové prostředí.

Ve stárnutí v návaznosti na biologické změny dochází k úbytku řady duševních funkcí, kdy tento úbytek nastává pozvolna a v některých složkách už ve středním věku dospělosti. Dochází k tomu na základě změn v ústřední nervové soustavě, ale i ve smyslových orgánech, pohybovém ústrojí, v činnosti žláz a látkové přeměně. (Dvořáčková, 2012, s. 12-13)

1.1.3 Sociální změny ve stáří

Předpokládá se, že sociální situace seniorů je dána dle připravenosti seniora na sociální změny. Společenský postoj ke stáří se neustále mění a vyvíjí, tím je ovlivněn společenský statut a i společenská role seniora. Společnost má normy vztažené k danému věku, které jsou vzájemně spojeny s chováním, jednáním a vzájemnými interakcemi. Tyto normy definují chování, které je vhodné pro určitou životní fázi a akceptovatelné pro určitý věk. Vohralíková a Rabušič (2004, s. 54) uvedli, že člověk se stává starým v den, kdy je jeho status změněn a to z ekonomicky aktivního na důchodce. Člověk je tak postaven před hlavní problém, kdy musí změnit svůj životní styl, protože dosavadní styl začíná být nefunkční a objevuje se nadbytek volného času. (Vohralíková a Rabušič, 2004, s. 54)

Další událostí je odchod dětí z domova, kdy musí lidé nalézt nový způsob manželského života, protože se náhle ocitají sami bez dětí. Tato situace může manžele zblížit nebo naopak se objevují trhliny ve vztahu a usazuje se prázdnota. Tuto událost nazýváme syndromem prázdného hnízda.

V rámci sociálních změn často dochází k vyčleňování starších lidí ze společnosti, tím se může zvyšovat stav osamělosti a opuštěnosti. (Dvořáčková, 2012, s. 14)

Dvořáčková (2012, 4. 14) uvádí, že neodmyslitelnou částí ve stáří je smrt, kdy se člověk smiřuje se smrtí svých vrstevníků či životního partnera. Vyrovnat se s ovdověním pak

znamená přeorganizovat svůj život, kdy se člověk musí upnout k novým cílům. (Dvořáčková, 2012, s. 14)

1.2 Historie péče o seniory

Rozvoj a úroveň péče o seniory vždy vypovídala o dané kultuře společnosti. Dříve k rozvoji péče docházelo především v dobách míru, ale i v období válek a ekonomických krizí se projevovala lidská šlechtnost a obětavost, například v době vzniku rytířských řádů ve středověku. Především soucit společnosti sehrál důležitou roli v rozvoji péče o sociálně potřebné. (Jarošová, 2006, s. 39)

1.2.1 Historie péče o seniory v České republice

V péči o seniory záleželo vždy na tom, jaké měl senior zázemí a zda měl rodinu, která by se o něj postarala či ne. Dříve se o seniory starala výhradně rodina, pokud ji tedy jedinec neměl, žil v nedůstojných podmínkách, kdy často umíral na podvýživu, podchlazení a různé nemoci. Díky tehdejšímu soucitu dané společnosti začali vznikat charitativní formy péče a pomoci. Tato péče však byla nesoustavná, proto začali vznikat chudobince a starobince. Tato zařízení vznikala především u různých klášterů a fungovala jako azylová, která zajišťovala jedincům nocleh, stravu a určité hygienické zázemí.

V historii sehrála také velkou roli vláda Josefa II., který ustanovil chudinské a především domovské právo, které stanovilo, že se jedinec mohl obrátit na svou rodnou obec a ta mu byla povinná pomoc poskytnout. Tato dvě práva chránila jedince v nouzi a poskytovala jedincům aspoň základní péči. V roce 1929 vznikla specializovaná instituce v Praze v Krči, která měla kapacitu 2400 lůžek. Tato instituce měla obrovský význam pro rozvoj zdravotní péče o starší občany. Mimo tuto instituci se na péči o seniory podílely již i dobrovolné organizace a spolky a to např. Diakonie, Charita. (Haškovcová, 2010, s. 182-200)

Po konci druhé světové války došlo k výraznému rozvoji péče, která byla zaměřena především na materiální a sociální zabezpečení seniorů. Došlo také k transformaci domovů s péčí na domovy důchodců a byly budovány i domy s pečovatelskou službou, kam byli umísťováni hlavně senioři ze špatně dostupných míst. V sedmdesátých a osmdesátých letech docházelo ke vzniku léčeben dlouhodobě nemocných a geriatricky zaměřených oddělení. Velký zlom nastal v roce 1989, a to pro vznik domácí péče a také prvního hospicového zařízení. (Jarošová, 2006, s. 41)

Pro druhou polovinu 20. století je typické rozčlenění péče o seniory na sociální a zdravotní. Postupem času se ukázal v systému aktuální problém, a to absence návaznosti zdravotní a sociální péče o seniory. Péče se tak mnohdy stala neúčelnou. (Haškovcová, 2006, s. 34-35) Tento problém přetrvává dodnes.

1.2.2 Současná péče o seniory

V současné době ze statistik jasně vyplývá, že populace značně stárne. Sociální a zdravotní péče je stále více žádaná. Tato péče má poskytovat uživatelům kvalitní péči a poskytovat také podporu a pomoc pečujícím rodinám a pečovatelům, kteří se o seniora starají doma.

V současné době je v České republice problém rozdělení péče na sociální a zdravotní. Pro jedince vyššího věku je typická polymorbidita, která je doprovázena sociálními problémy a naopak. Proto by měla být péče dostupná a individualizovaná dle aktuálních potřeb seniora ve všech oblastech. V ČR v resortu zdravotnictví hovoříme především o Léčebna dlouhodobě nemocných (LDN), hospicích a agenturách domácí péče. V resortu sociálním jsou to domovy pro seniory, pečovatelské služby, domovy se zvláštním režimem a stacionáře. V praxi tyto dva resorty spolupracují a nelze je oddělit, ale z hlediska práva a financování jsou striktně oddělovány. (Čeďelová, Čevela, Kalvach, 2016, s. 175-178; Haškovcová 2004, s. 42-47)

Kvalita péče pobytových sociálních služeb je dána standardy kvality, tyto standardy jsou kontrolovány inspekci. (Malíková, 2011, s. 34)

1.3 Péče o seniory s demencí

Alzheimerovu nemoc poprvé popsal Alois Alzheimer v Mnichově, v České republice to byl Oskar Fischer v roce 1907, kdy publikoval svou práci, kde popsal pacienty, u kterých vznikaly tyto patologické známky na mozku. Přesto, že od této publikace uplynulo přes 100 let, se stále nezná příčina vzniku této nemoci.

Lidé trpící demencí potřebují mnohem více poskytované péče i dohledu v základních sebeobslužných činnostech, než senioři trpící jinými závažnými nemocemi. Nabídka služeb pro seniory trpící demencí je v dnešní době již poměrně dobrá, ale ne zcela uspokojující. Důležitou roli u nás sehrává Česká alzheimerovská společnost (ČALS), která má mnoho poboček po celé České republice. Tyto pobočky poskytují rodinám a pečujícím rady a informace a poskytují potřebné písemné materiály.

Senior trpící demencí většinou potřebuje v rámci pobytových sociálních zařízení vhodně architektonicky upravené prostředí, kvalifikovaný pracovní tým, tím tedy myslíme specializované zařízení nebo samostatně přizpůsobené oddělení domova pro seniory. Při péči je nutné dbát na důstojnost seniora, jeho spokojenost a je nutné seniorovi umožnit využívat své zachovalé schopnosti. (Matoušek a kol., 2005, s. 183) Je důležité zaměřit se na individuální péči, která vychází z biografických prvků uvedených uživatelem či rodinou pečujícím týmu.

1.3.1 Vymezení a klasifikace demence

Pojem demence z latinského překladu znamená doslova „bez mysli“. Předpona „de“ znamená odstranit a „mens“ je mysl. (Buijssen, 2006, s. 13) Její nejčastější příčinou je Alzheimerova choroba.

Demence se vyznačuje především degenerativním onemocnění mozku, což má za následek zhoršení kognitivních schopností doprovázené poklesem sociálních a osobních dovedností. (Vaarama a kol., 2008, s. 109)

Během první fáze je demence na jedinci sotva patrná, v konečné fázi nemoci je však jedinec závislý na druhé osobě a to ve všech svých potřebách. Ztrácí všechny schopnosti nabyté během života. (Buijssen, 2006, s. 13)

Buijssen (2006, s. 17) uvádí, že demencí trpí od 85 roku každý pátý člověk. Nemoc tedy převládá mezi staršími lidmi. Přesná příčina nemoci není známá, nevylučují se však genetické faktory, protože dle výzkumů mají přímí příbuzní jedince trpícího demencí vyšší riziko onemocnění touto nemocí. (Buijssen, 2006, s. 18) Pro zjištění tohoto typu onemocnění je nutné vyšetření lékaře, který diagnostikuje, zda se o demenci jedná či ne.

Dle Holmerové a kol. (2003, s. 50) rozdělujeme demenci na tři stádia:

- počínající – mírná demence – porucha krátkodobé paměti, poruchy chování a sociálních funkcí, problémy s koncentrací, deprese,
- středně pokročilá demence – je zde narušena soběstačnost jedince, má problémy s vnímáním a motorikou, potřebuje tak pomoc druhé osoby,
- pokročilá forma demence – jedinec je odkázán na pomoc druhé osoby, kdy potřebuje pomoc ve většině sebeobslužných aktivit.

1.3.2 Druhy demence

Existují různé druhy demence, kdy tou nejznámější je Alzheimerova choroba, kterou trpí asi 55 procent jedinců. Po Alzheimerově chorobě je velmi známá vaskulární demence, kterou trpí 15 procent jedinců. Vzniká po mnoha malých mozkových infarktech, kdy dochází k erozi mozkové tkáně.

Zhruba v 15 procentech se setkáváme i s kombinací těchto dvou demencí. Pokud sečteme tyto výsledky, zjistíme, že v 70 procentech případů trpí lidé s demencí Alzheimerovou nemocí.

Zbývajících 15 procent zastupují relativně vzácné poruchy, které se vyskytují častěji u mladších jedinců, a to Pickova nemoc, Parkinsonova nemoc, Huntingtonova chorea, Demence s Lewyho tělísky a další. (Buijssen, 2006, s. 15)

Dle Jiráka (2009, s. 19) ji můžeme tedy dělit do tří kategorií:

- demence atroficko – degenerativní,
- demence ischemicko – vaskulární,
- demence symptomatické.

První atroficko-degenerativní demence vzniká díky snižování počtu buněk a nervových synapsí a v mozku se začínají tvořit a ukládat patologické bílkoviny, tím dochází k úbytku mozkové hmoty. Jednou s těchto demencí nazýváme již zmiňovanou Alzheimerovu chorobu, kdy degeneruje tau-protein nervových buněk. (Jirák, 2009, s. 19)

Druhou nejčastější je dle Jiráka (2009, s. 20) ischemicko-vaskulární demence, ke které dochází díky cévním poruchám, které poškozují mozkovou tkáň. Výskyt této demence tvoří zhruba 30 % všech demencí.

A posledními jsou symptomatické demence, které vznikají při zánětech, úrazech mozku, nádorech mozku a infekcích. Demence pak nazýváme infekční, metabolické či traumatické. (Jirák, 2009, s. 20)

1.3.3 Diagnostika demence

Podle České alzheimerovské společnosti je nejdříve vhodné navštívit svého praktického lékaře, který provede základní testy. Podle výsledků pak doporučí návštěvu specialisty, který provádí komplexnější vyšetření než praktický lékař.

Včasná a správná diagnóza demence je základem pro zahájení včasné a účinné farmakologické terapie. Bohužel však často dochází k tomu, že od vzniku prvních příznaků onemocnění uplyne mnoho měsíců, než pacient dojde k lékaři. Většina lidí vyhledává lékaře a v pokročilejším stádiu demence.

Lidé, kteří mají problémy se svou pamětí, by se tak měli na svého praktického lékaře obrátit co nejdříve. Lidé k lékaři většinu dochází pozdě, protože si nechtějí připustit, že by se mohlo dít něco s jejich myšlením, pro mnohé je to nejcitlivější problém. Problémem je také rodina, která se snaží problémy jedince spíše maskovat. Právě naopak by mu měla pomoci problém pojmenovat a podpořit ho v řešení.

Při návštěvě u praktického lékaře, je také dobré, aby řekli jedinci s daným problémem pravdu, mnohdy se stává, že při vyšetření se natolik soustředí, že předvedou výkon, který nejsou schopni v běžném životě již předvést.

Pro člověka s těmito problémy je velmi důležitá včasná a správná diagnóza a to jak pro jeho budoucí život, tak i pro jeho rodinu.

2 DRUHY POSKYTOVANÝCH POBYTOVÝCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO SENIORY

V České republice máme veškeré sociální služby upraveny zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláškou č. 389/2013 S., kterou se provádějí některá z ustanovení zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. V této práci se zaměříme na poskytování péče uživatelům využitím biografie, a to v pobytových sociálních zařízeních. Proto zde uvedeme pouze pobytová zařízení, která jsou v České republice pro seniory dostupná. Tyto služby se poskytují za úhradu, která je spojena se stravou a ubytováním seniora v pobytové sociální službě.

Pobytové sociální služby jsou poskytovány kraji a obcemi nebo fyzickými osobami a nestátními neziskovými organizacemi. Sociální služby však mohou poskytovat pouze registrované sociální služby, které registraci získají, pokud dodržují zákonné podmínky. Tyto zákonné podmínky sledují kvalitu dané sociální služby, která je seniorům poskytována. V pobytových sociálních službách je péče poskytována na základě smlouvy, která je písemně uzavřena mezi uživatelem a poskytovatelem. (Malíková, 2011, s. 32-34)

Základními činnostmi, které poskytují pobytové sociální služby, jsou pomoc a podpora při zvládnutí běžných denních činností, a to péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo vytvoření podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv a zájmů uživatele. To vše dle zvyklostí a individuálních potřeb uživatele, který tyto služby využívá. Cílem je také co nejvíce zlepšit nebo zachovat soběstačnost uživatele.

2.1 Domovy pro seniory

Domov pro seniory poskytuje dlouhodobé pobytové služby seniorům, kteří mají sníženou soběstačnost, kdy jejich situace vyžaduje pravidelnou pomoc druhé osoby. Domov poskytuje seniorům stravu a ubytování a kromě sociální péče je zde zajištěna i zdravotní péče. Tento druh sociální služby nahradil dřívější domovy důchodců.

2.2 Domovy se zvláštním režimem

V domově se zvláštním režimem je poskytována dlouhodobá pobytová péče uživatelům se stařeckou, Alzheimerovou demencí nebo dalšími typy demencí, uživatelům s chronickým

onemocněním nebo závislostí na návykových látkách, kteří mají sníženou soběstačnosti a jsou tak závislí na pomoci druhé osoby. Péče v těchto domovech je tak přizpůsobena specifickým potřebám uživatelů, kdy jim je poskytováno ubytování, strava a podpora či pomoc v péči o jejich osobu.

2.3 Týdenní stacionáře

Týdenní stacionáře, jak už z názvu služby vyplývá, zpravidla fungují od neděle večer do pátečního odpoledne. Během týdne jsou uživatelé se sníženou soběstačností poskytovány služby stejné jako při pobytu v domově pro seniory. Služba je poskytována lidem se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronicky nemocným osobám nebo osobám se zdravotním postižením, kteří potřebují k péči o svou osobu pomoc druhé osoby.

Umožňuje tak pečující osobě čas na odpočinek a nabrání sil, protože mít v domácnosti nemocného starého člověka je mimořádně namáhavé, a to jak fyzicky, tak psychicky. (Haškovcová, 2010, s. 297-298)

2.4 Odlehčovací služby

V rámci pobytových sociálních služeb se jedná o službu, kdy je uživateli poskytnuta péče se sníženou soběstačností z důvodu věku, nemoci nebo zdravotního postižení, o které jinak pečuje osoba blízká v domácí péči.

Tato služba dopřeje pečujícím přestávku, ve které si mohou odpočinout a nabrat síly na další soustavné pečování. (Haškovcová, 2010, s. 298) Také služby tohoto druhu využívají při plánované hospitalizaci, nemoci pečujícího, nebo při odjezdu na dovolenou. Tato služba je uživateli poskytována maximálně po dobu tří měsíců.

Během využití této pobytové služby je uživateli poskytována péče dle jeho aktuálních potřeb, přání a zvyklostí. Je mu poskytováno ubytování, strava a pomoc s úkony péče o jeho osobu, které samostatně nezvládá.

2.5 Práce sociálního/zdravotně sociálního pracovníka v pobytových sociálních službách

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je základní předpokladem pro toto povolání plná svéprávnost, bezúhonnost a odborná způsobilost pracovníka. Pracovník musí mít odpovídající vzdělání k tomuto povolání, a to vyšší odborné vzdělání získané absolvo-

váním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu oborů zaměřených na sociální práci nebo také „...vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu“. (Česko, 2006, s. 43-44)

V pobytových sociálních službách má zdravotně sociální pracovník stejné pracovní kompetence jako sociální pracovník. Jeho práce je pro službu velmi důležitá.

Během práce poskytuje informace o dané pobytové službě veřejnosti a poskytuje informace žadatelům o službu. Provádí s žadateli o pobyt v daném zařízení sociální šetření, kdy zjišťuje sociální anamnézu uživatele, vztahy v rodině, zdravotní stav, soběstačnost a také prvotní informace k péči, kterou senior bude potřebovat po nástupu do zařízení.

Je důležité, aby si pracovník v pracovním týmu vybudoval rovnocenné postavení a uplatňoval sociální hledisko při všech změnách, kterými pobytová sociální služba prochází, kdy nejdůležitějším úkolem pobytových zařízení je vyvážení zdravotní a sociální péče.

Pracovník poskytuje sociální poradenství a sociální rehabilitaci, zabezpečuje agendu včetně řešení sociálně právních problémů v zařízení. Provádí administrativní činnost, kdy vede dokumentaci uživatelů, je v kontaktu s úřady a vede pozůstalostní agendu a náležitosti s tím spojené. Dohlíží na to, aby nebyla porušována lidská práva uživatelů, pracuje také s jejich stížnostmi. (Matoušek, 2005, s. 180)

Během nástupu uživatele do pobytové sociální služby může pracovník ze své pozice tento proces velmi dobře koordinovat, kdy uživateli věnuje maximální pozornost, seznámí ho s prostředím a zapojí se do výběru klíčového pracovníka pro uživatele.

Podstatná pro jeho práci je spolupráce s rodinou uživatele, kdy podporuje udržení jejich vztahů. Hlavním předpokladem pro spolupráci s rodinou je uvědomění si, že zařízení nezabavuje rodinu odpovědnosti za péči o příbuzného. (Matoušek, 2005, s. 183)

3 BIOGRAFIE UŽIVATELE

Řecké „bios“ – život a „grafem“ – psát, dalo název biografie, která je založená na popisu života, a to většinou některé ze známých osobností. Je většinou psána někým, kdo pohlíží na život daného jedince neutrálně. Pokud je psána správně, měla by popisovat život dané osoby v souvislostech. (Procházková, 2014, s. 13)

První zmínky o vývoji práce s biografií uživatele datujeme do 70. let 20. století a to z odborných prací Erwina Böhma, kde uvádí, že pokud chceme pečovat o uživatele individuálně, je potřeba znát jeho životní příběh.

V rámci péče v pobytových zařízeních tuto biografii sepisují především zdravotně sociální pracovníci či sociální pracovníci, dále se mohou na sepsání poznatků podílet pracovníci přímé obslužné péče ve spolupráci s rodinou uživatele.

3.1 Smysl a účel biografie

Účelem biografie je sepsání poznatků, kdy vzniká životní příběh, který mohou pracovníci pečujících profesí využívat při své práci s uživateli, a to v rámci individuální přímé péče v dané pobytové službě. Aby pracovníci porozuměli seniorům a jejich způsobu chování, je důležité znát jejich životní příběh. Jsou pak díky němu schopni rozpoznat lépe potřeby uživatelů, pomáhá jim i pochopit jejich specifické reakce na situace, které mohou nastat při kontaktu seniora s neznámou situací. Pokud pracovní tým dokáže využívat životní příběh pro zachování a rozvoj celkového biopsychosociálního a spirituálního potenciálu, udržují tak zdraví seniora a tato individualizovaná péče je tak důstojná. (Procházková, 2014, s. 19-20)

Smyslem biografie je vzpomínání uživatelů, kdy vzpomínky nabývají významu především v období stáří a stárnutí. Vzpomínání v tomto období slouží pro uživatele k lepší adaptaci na nespočet změn, které přicházejí, zvyšuje jim pocit vlastní hodnoty a pomáhá jim udržet pocit vlastní identity. Tyto vzpomínky dávají uživateli smysl jeho života a mohou mu přinášet radost, ale i bolest. Proto vždy záleží na uživateli, jak bude kniha s jeho životním příběhem rozsáhlá a určují jaké důležité události a zážitky v ní budou zahrnuty. (Špatenková, 2011, s. 9-86)

Biografii můžeme dělit podle toho, jak se do ní jedinec zapojuje. Pokud se jedinec zapojuje aktivně, hovoříme o aktivní biografii, pokud se získávají informace na základě jiných in-

formačních zdrojů, a to třeba od rodiny, známých nebo z dokumentace, poté hovoříme o pasivní biografii. (Procházková, 2014, s. 13)

Smyslem práce s biografií v kognitivní rovině je podpořit komunikační schopnosti a dovednosti uživatele, procvičujeme s ním tak i paměť a navíc získáváme jako pečující tým mnoho témat k individuálním rozhovorům s uživatelem.

V emocionální rovině ožívujeme u uživatele pozitivní pocity, podporujeme jeho radost vzpomínkami na staré časy. Posilujeme jeho pocity osobní identity a posilujeme u něj také pocit sebehodnoty, což je velmi důležité.

Při využití biografických poznatků uživatele v práci ve skupině podporujeme u uživatele pocit, který mu říká, že někam patří.

Biografii uživatele lze také rozdělit na:

- autobiografii – pracujeme s biografickým listem, biografickou knihou uživatele,
- storybiografii – pracujeme s příběhy života s emocionálním podtextem (životní pravdy a lži uživatele),
- senzobiografii – pracujeme se záznamem sensorických stimulů uživatele.

3.2 Psychobiografický model Erwina Böhma

Jedná se o ošetrovatelský model, který je mezinárodně uznáván a je zaměřen na podporu schopnosti sebezpečie starých a dezorientovaných uživatelů. Zaměřuje se na způsoby péče, které podporují práci s uživatelem, která co nejdéle udrží schopnost sebezpečie u těchto jedinců, a to principem oživení jejich psychiky.

Tento model vylučuje dřívější způsoby péče, kdy personál pečující o uživatele nereflektoval jejich zachovalé schopnosti a dovednosti. Personál tak přebíral veškeré úkony sebezpečie a vytvářel závislost uživatelů na péči. (EBIN, 2015)

Böhm jako první poukázal ve svém modelu na to, jak je opomíjena duševní péče o uživatele a jak je důležité přistupovat k uživateli individuálně a znát jeho životní příběh, který ovlivňuje vnímání zdraví, nemoci a psychické potřeby těchto uživatelů. Böhm při své práci precizně zdokumentoval jednotlivé kazuistiky, které jsou velkým přínosem, a to pro uživatele, kteří jsou v tomto modelu vnímáni jako člověk se svou biografickou historií, a to jak individuální, kolektivní, tak regionální. (Procházková, 2014, s. 34-35)

Böhm ve své knize uvádí životní elán – Elan Vital jako původ naší motivace, životnosti. Člověk, který nemá žádný motiv k životu, chybí mu tento Elan Vital, už nemá ani chuť hýbat nohama. K čemu také? (Psychobiographisches Pflegemodell nach Böhm, s. 18-19, 2009) Svým modelem předkládá péči aktivizující a re-aktivizující psychiku uživatelů, což znamená, nejdříve rozhybej psychiku, potom tělo. (EBIN, [2015])

Tato terapeutická péče musí poskytnout zlepšení psychické a fyzické pohody, a to i bez psychofarmak. (Procházková, 2014, s. 42)

Doložil svými pracemi zákonitosti, podle nichž se psychogenní problémy, projevující se v seniorském věku formují již v dětství. Ve stáří se tedy mohou objevovat jako regrese, kdy se vštípené rituály chování objevují pouze v hraničních a výjimečných situacích. Böhm nepoužívá termín demence, dle jeho slov dochází u uživatele k změně způsobu chování. Pokud dojde k takové situaci, sahají senioři po mechanismech, které jsou jim dávno známé a dávají jim dokonce určitou jistotu – pláč, převlékání se nebo si hrají na dítě a hledají staré známé jistoty, a to matku, domov a jiné. (Böhm, 2009, s. 16-40)

Pro stanovení stupně regrese je využívána diferenciální diagnostická metoda E. Böhma, kdy se hodnotí 8 oblastí u uživatele a to emoce, schopnost kontaktu s okolím, psychomotorika, orientace, vůle, paměť, formální myšlení a obsahové myšlení. Na základě výsledků této diagnostiky je zvolena optimální forma péče o seniora. Böhm svůj model vnímá jako komplexní systémovou teorii, která má doplnit lékařskou péči. (Procházková, 2014, s. 42-82)

Tabulka 1 - Stupně regrese

Stupeň regrese	Chování uživatele	Forma péče
1 - 2	žádné psychogenní nápadné chování	aktivizační forma péče
3	lehké poruchy – nápaditosti v chování – rané stadium demence	aktivizační a re-aktivizační forma péče uplatňující tzv. princip normality
4 - 5	středně těžké poruchy chování – střední stadium demence	re-aktivizační forma péče uplatňující tzv. princip normality

6 - 7	těžké až velmi těžké poruchy chování – těžké stádium demence	re-aktivizační forma péče a bazálně stimulační forma péče
-------	--	---

Zdroj: vlastní zpracování dle E. Böhma

Aktivizační forma péče je tak určena uživatelům, kteří jsou maximálně integrováni do péče. Personál při aktivizační formě péče podporuje uživatelovu soběstačnost a udržení schopnosti sebeurčení a vlastní zodpovědnosti. Postoj personálu sehrává důležitou roli.

Re-aktivizační péče je charakterizována tím, že zde personál již využívá impulsy z biografie uživatele, a to k znovuoživení jeho psychiky, a tím i schopnosti sebepéče. Personál maximálně využívá u uživatele jeho naučené automatismy a rituály. Re-aktivizační péče je tedy chápána jako aktivizační metoda, ve které se využívají poznatky z biografie uživatele. Böhm tak upozorňuje na demotivaci, resocializaci a revitalizaci uživatele. (Procházková, 2014, s. 52-53)

Psychobiografický model podporuje pozitivní potenciál uživatele, kdy je vnímán jako osobnost, která prožívá životní fázi stáří. Prioritní je pocit pohody uživatele, jenž má změněné způsoby chování. (Procházková, 2014, s. 116)

3.3 Využití biografie v individuálním plánu uživatele

Období, kdy nastupuje uživatel do péče pobytového sociálního zařízení, se nazývá adaptačním. Tomuto období je potřeba věnovat maximální pozornost, což je úkolem pro celý pečující tým. (Matoušek a kol, 2005, s. 181)

Spolu s příchodem seniora do zařízení se vždy sestavuje individuální plán péče, který je nastaven dle aktuálních potřeb uživatele v oblasti péče a je sestaven i osobní cíl, kde má uživatel vytyčená své reálná přání, kterých pravidelnou realizací lze docílit. (Procházková, 2014, s. 93-100)

Aby individuální plán péče byl co nejlépe nastaven dle potřeb uživatele, je dobré mít právě dané biografické údaje, které sociální pracovník od seniora důvěrnou spoluprací získává.

Chceme-li přistupovat k potřebám uživatele vážně a aspoň trochu mu porozumět, musíme se seznámit s jejich biografií a jejich domovem, snažit se pochopit jejich prožitý život porozumět jejich příběhu historicky a regionálně. Teprve potom budeme moci hovořit o celostním přístupu k uživateli zaměřeném na jeho potřeby. (Böhm, 2009, s. 81)

Při využití biografie v individuálním plánování je pracovník zaměřen na péči o psychické, sociální a spirituální potřeby uživatele. Tyto potřeby jsou zahrnuty v denních potřebách a jsou velice krátkým souhrnem životního příběhu. Při tvorbě vyzdvihujeme priority, které uživatel považuje za nejdůležitější. S biografií je v individuálním plánu péče zohledněn již zmíněný stupeň regrese. Využitím těchto věcí pomáhá pracovníkům pobytových sociálních zařízení přeměnit plán péče z uniformních jednotných plánů na opravdu individuální. (Procházková, 2014, s. 93-100)

Během pobytu pak probíhají pravidelné týmové porady, kdy se hodnotí dané individuální plány uživatelů. Během pobytu vzniká nová podkladová rovina pro tvorbu individuálního plánu péče. Kontrolují se tedy, zda jsou nastaveny dle aktuálních potřeb. Během pobytu má uživatel klíčového pracovníka, který je v pravidelném kontaktu s uživatelem a tyto jeho potřeby a přání předává dál pečujícímu týmu. Mnohdy je tento pracovník označován jako „důvěrník“. Uživatel je při spolupráci s klíčovým pracovníkem rovnocenným partnerem a pracovník s ním pracuje s respektem a úctou, podporuje tak jeho osobní identitu.

Podle Procházkové (2014, s. 93) identita znamená orientaci vlastní osobou, kdy je pro uživatele důležité zodpovědět základní otázky a to „Kdo jsem?“. Rozumová složka je symptomy demence devastována, ale není postihnuta schopnost citění. Základní podmínkou pro individuální plánování je tak forma péče v kontextu se stupněm regrese a biografií uživatele.

Tabulka 2 - Podklad pro tvorbu plánu péče

Autobiografie	Kognitivní paměť	1. - 2. stupeň regrese
Storybiografie	Emocionální paměť	2. - 6. stupeň regrese
Senzobiografie	Senzorická paměť	6. - 7. stupeň regrese

Zdroj: vlastní zpracování dle Procházkové (2014, s. 95)

Čím více se personál v pobytových sociálních zařízeních přiblíží uživateli se strukturou péče, tím větší získávají pravděpodobnost, že se vyhnou konfliktním a hektickým situacím. Informace z biografie nám tedy umožňují vytvářet adekvátní plány péče a vytvářet pro uživatele co nejvíce identické domácí prostředí, které jim přináší pocit bezpečí. V pobytových sociálních zařízeních pak mohou vznikat i reminiscenční místnosti, které jsou vybaveny podle vzpomínek uživatelů.

4 REMINISCENCE

Reminiscence vznikla z latinského „reminiscere“, což znamená vzpomenout si, obnovit paměť. Základ tohoto slova zaznívá i v angličtině a to ve výrazu „remember“.

Reminiscenci můžeme definovat dle britského geriatra Roberta Woodse a jeho spolupracovníků, kteří ji definují jako hlasité či tiché vybavování událostí. Toto vybavování událostí ze života jedince se uskutečňuje o samotě nebo ve skupině lidí. (Janečková, 2010, s. 21)

Někteří autoři preferují pojem reminiscence, jiní reminiscenční terapie, většinou se však používají jako synonyma. Do počátku šedesátých let minulého století při studiu převládal negativní názor na roli vzpomínání, tento negativní pohled však nahradil Butler teorií rekapitulace života, došlo tak během deseti let k zásadnímu obratu v popisování povahy reminiscence. Jejím hlavním cílem je pochopení a dosažení změn v přítomnosti, a to díky sdílení vzpomínek. Vše je podporováno proto, aby si člověk na základě reflektování uvědomoval kým je.

Reminiscence byla ve světě využívána již od počátku osmdesátých let, k nám se však dostala až o dvacet let později. Tuto metodu u nás šířilo hlavně občanské sdružení JOB, a to prostřednictvím Informačního centra Rašovice. (Špatenková, 2011, s. 19-21)

Při práci s uživatelem v rámci reminiscenční terapie, může personál sbírat data potřebné pro vytvoření biografického příběhu uživatele. Proto je jednoznačně prokázán vliv této terapie na rozsah znalostí personálu o uživateli. (Špatenková, 2011, s. 39) Personál může s uživatelem pracovat individuálně nebo ve skupině, kde si navzájem mohou sdělovat své vzpomínky a zážitky ze života.

4.1 Krabice vzpomínek

Každý z uživatelů si sám nebo za pomoci své rodiny, dobrovolníka, pečovatele může v rámci reminiscence vytvořit archiv vzpomínek. V anglické literatuře se využívá pojem „memory box“, u nás spíše krabice vzpomínek, bedna vzpomínek, kufr vzpomínek nebo také koláže a zátiší. (Špatenková, 2011, s. 88)

Senioři si vybírají samostatně z těchto možností, kdy mohou citlivým a zajímavým způsobem zveřejnit své životy. Každý z nás si totiž během života ukládá do své krabičky vzpomínky, se kterými se nehodlá rozloučit. (Janečková, 2010, s. 123)

Toto vytváření vzpomínkových krabic může mít i terapeutický efekt, kdy personálu umožňuje poznávat u uživatelů nejen jejich temné, ale i pozitivní rozměry jejich minulosti. Mohou tak odkrýt dosud skrývané skutečnosti a podělit se s nimi s ostatními. Krabice pak mohou plnit různé funkce. První z nich je, že ukrývá ryze soukromé věci uživatele a druhou je veřejná funkce, kdy se kdokoli z ostatních uživatelů a pečujících mohou na krabičku podívat. (Janečková, 2010, s. 123)

Vzpomínkové krabice můžeme rozdělit na:

- sbírku osobních předmětů, kterou vytvořil uživatel samostatně nebo za pomoci rodiny,
- individuální výtvarné dílo, které vytvořil uživatel sám nebo za pomoci pečujícího,
- společné vytváření prostor, kdy je upraveno zákoutí nebo prostory kolem lůžka.

Vytváření krabičky vzpomínek je tedy úzce propojeno i s biografií uživatele, kdy tvoří svou krabičku na základě svého životního příběhu a svých zkušeností během něj. Postupně zde může shromažďovat předměty, které jsou pro něj významné a to různé fotografie, dopisy, staré dokumenty, pohlednice, mapy. Mohou to být taky kousky dobových částí oděvů, kosmetických potřeb, hračky z mládí nebo hry, různé náboženské předměty. Vše pro sestavení krabičky vzpomínek musí být dobře promyšleno a prodiskutováno, aby byla vždy naplněna představa uživatele. Připravené předměty si pak uživatel vloží a fixuje v krabici a to tak, aby byl možný i její případný transport.

Pokud si je uživatel jistý, že obsah krabice vzpomínek má kompletní a je dle jeho představ, zbývá k dokončení už jen výzdoba jejího víka. Tento výtvarný dílo slouží uživateli spíše pro osobní potřebu a radost. (Janečková, 2010, s. 125-128)

4.2 Reminiscence se seniory s demencí

Ačkoliv je u seniorů s demencí narušena krátkodobá paměť, jejich dlouhodobá paměť a vybavování si minulosti je mnohdy téměř nedotčena. Proto existují dvě hlavní zásady pro práci s reminiscencí u seniorů s demencí, a to:

- hlavní roli při navázání kontaktu hrají emoce – přátelská atmosféra výrazně napomáhá k zlepšení stavu uživatele,
- podpora pracovníků v interakci s uživateli – kdy pracovníci respektují důstojnost seniorů a individuální rozdíly. (Špatenková, 2011, s. 67)

Uživatelům s demencí přináší reminiscenční setkání potěšení, může jim pomáhat redukovat stres, a vůbec nevadí, že na ně brzy zapomenou. Je důležité si uvědomit, že u uživatelů s demencí je smyslové vnímání velmi dlouho zachováno a jde tak využít ke kognitivní aktivitě seniora. Skrz tyto aktivity může uživatel prožívat spontánní reakce, které doprovází emocionální prožitek posilující kontakt se sebou samým i s okolím.

U každého jedince je tak potřeba vhodnými stimuly zkoumat a zkoušet, co na něho dobře působí. Mohou to být třeba různé vonné esence jako vůně mleté kávy, smažené cibule, čerstvě posekané trávy apod. Nebo hmatové podněty, kdy uživatele necháme pohladit kočku, psa, nebo sem patří běžný dotek a pohlázení. Pokud vyzkoušíme u uživatele uchopení běžných denních předmětů jako hřebek, lžíce, může se u něj spustit pohybový stereotyp.

Jako poslední můžeme zmínit sluchové podněty a zvuky, kdy mohou seniorům připomenout časové úseky jejich života, vyvolají v nich emoce a vzpomínky a zrakové podněty, kde můžeme využít starých novin, líčení tváře před zrcadlem, prohlížení starých fotografií a filmů. (Janečková, 2011, s. 100-103)

Personál v pobytových sociálních službách může ze znalosti životního příběhu využívat při práci s uživateli mnoho podnětů a informací, které jim pomáhají poskytovat individuální péči přizpůsobenou potřebám uživatelů.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODIKA PRÁCE

Vzhledem k tématu bakalářské práce jsme zvolili metodu kvalitativního výzkumu, který je specifický vyprávěním o myšlenkách a činech zkoumaných osob. Použití této metody také vychází z holistického přístupu k člověku, což znamená vnímat ho v jeho bio-psycho-sociální rovině. (Kutnohorská, 2009, s. 20)

Kvalitativní výzkum má údaje charakteristické textem. Badatel tyto údaje sbírá a přeformovává je do textu, z kterého vznikají případové studie či životní příběhy. Tento výzkum je velmi náročný na čas, kdy je badatel zahlcen množstvím informací, kdy se musí umět rozhodovat o tom, které informace jsou potřebné a které ne. (Kutnohorská, 2009, s. 23)

Cíle

5.1 Cíle

Hlavní cíl

- **Vypracovat biografické příběhy tří uživatelů z domova pro seniory.**

Dílní cíle

- Zjistit informace z jednotlivých etap života uživatelů.
- Vytvořit biografické příběhy.
- Zjistit záliby a zájmy uživatelů během života.
- Zjistit, jak lze zjištěné informace využít pro aktivizaci těchto uživatelů.

5.2 Metodika práce

Bakalářské práce byla zpracována za pomoci kvalitativního výzkumu s použitím techniky polostrukturovaného rozhovoru. Tato technika má definované jádro rozhovoru, kdy je zaměřena na kladení otázek respondentům zaměřených na jednotlivá vývojová období. Otázky byly kladeny na období dětství, mládí, dospělost a stáří. (viz příloha PI) U polostrukturovaného rozhovoru mají velký význam také vnější okolnosti, jako prostředí ve kterém se rozhovor provádí nebo doba trvání rozhovoru. Ze získaných informací jsou v bakalářské práci vypracovány tři životní příběhy zvolených respondentů.

Pořadí otázek bylo během rozhovoru možné zaměňovat, to vždy podle reakce a dané odpovědi uživatele na otázku. Otázky mimo zvolené okruhy jsou zvoleny pro upřesnění odpovědí. Některé dotazy byly během rozhovorů s uživateli opakovány několikrát, aby se docílilo upřesnění informací.

Rozhovory s uživateli domova pro seniory byli různě dlouhé a to dle jejich aktuálního denního psychického rozpoložení a aktuálního zdravotního stavu.

S uživateli domova byl před zahájením polostrukturovaných rozhovorů podepsán souhlas, zpracováním informací potřebných k tvorbě životního příběhu. Vzhledem k udržení anonymity uživatelů domova pro seniory, jsou zvolena fiktivní jména respondentů paní Eva, pan Kamil, paní Vlasta. V rámci zachování anonymity jsou formuláře se souhlasy respondentů k dispozici u autorky práce.

5.3 Charakteristika respondentů

Respondenti jsou senioři využívající pobytové sociální služby SENIOR B Otrokovice, p. o.. Respondenti byli vybráni dle délky pobytu v domově pro seniory a to minimálně 1 rok a dle míry schopnosti zapojení se do aktivit pořádaných domovem. Jedná se o paní Evu ve věku 94 let, pana Kamila ve věku 75 let a paní Vlastu ve věku 87 let. Zvoleni byli uživatelé, kteří jsou schopni hovořit a vyprávět svůj životní příběh.

5.4 Charakteristika pracoviště

SENIOR B Otrokovice p. o. je zařízení, které své služby poskytuje od roku 2000. Jedná se o čtyřpatrový bezbariérový dům, který je majetkem města Otrokovice a příspěvková organizace města SENIOR B Otrokovice má budovu převzatu do užívání. Posláním domova pro seniory je poskytnout důstojný život seniorům, kteří již nemohou žít samostatně ve svých domácnostech a to díky svému zhoršenému zdravotnímu stavu nebo postupné ztrátě soběstačnosti. (SENIOR B, 2009) Toto zařízení je vybráno k bakalářské práci záměrně, protože se zde biografickým model péče začíná postupně využívat a to od roku 2016. Při dotazu, zda může být zpracována praktická část bakalářské práce v zařízení SENIOR B, bylo paní ředitelkou odpovězeno kladně (viz příloha PII).

5.5 Organizace výzkumu

Nejdříve byla vytvořena osnova rozdělená na 4 období dětství, mládí, dospělost, stáří. Tato osnova byla využita při kladení otázek respondentům. Rozhovory byly realizovány po do-

hodě s domovem a souhlasu respondentů se zapojením se do praktické části bakalářské práce. Všechny rozhovory s respondenty byly prováděny v přirozeném prostředí uživatelů, a to v jejich bytech v domově. Při rozhovorech nedocházelo k vyrušování, respondenti byli ve svém známém prostředí, cítili se bezpečně a měli své soukromí. Rozhovory byly nahrávány na diktafon v mobilním telefonu a následně přepsány.

6 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ

Během výzkumu byly rozhovory přepisovány a informace z etap života uživatelů byly seříděny podle osnovy vytvořené k výzkumu. Ne všechny informace, které v rozhovoru respondenti uvedli, jsou zahrnuty v životním příběhu. Mnohdy respondenti hovořili o věcech, které nebyly podstatné pro tvorbu životního příběhu. Odpovědi respondentů jsou autentické, ale některé z nich byly během zpracování zkráceny nebo upraveny a to tak, aby nebyl nijak změněn význam a podstata podané informace. Ze získaných informací byly vytvořeny autobiografie respondentů.

6.1 Životní příběh paní Eva

K sestavení životní příběhu paní Evy byly provedeny čtyři biografické rozhovory, z toho tři trvaly něco přes hodinu a jeden trval zhruba dvacet minut. Všechny probíhaly v bytě uživatelky.

Dětství

Paní Eva se narodila 22. února 1923 v Sušicích u Uherského Hradiště. Vzpomíná, že to byla velmi malá dědinka, jen 101 číslo. V té době tam nebyla ani elektřina, svítily petrolejovými lampami. Její rodiče měli vlastní hospodářství, kde chovali husy, kačeny, králíky a dobytek. Tatínek pracoval jako kontrolor jízdenek ve vlaku a maminka byla žena v domácnosti, starala se tak o všechen dobytek a pracovala na poli, kde pěstovali řepu, brambory, se sourozenci mamince vždy pomáhali. Měla 3 sourozence, sestru a dva bratry, ze všech sourozenců byla Eva nejstarší.

S rodiči žili v malém domečku, kde měli vchod do domu ze dvora i z ulice. Když vešli přes schodek do předsiňky, kde se vyzouvali, vstoupili do kuchyně, vlevo od kuchyně byla světnice, které říkali izba. V této místnosti spala Eva se všemi sourozenci i s rodiči. Vzpomíná, že spala se sestrou na sedačce, která byla rozkládací a bratři na posteli společně. Před spaním se vždy s maminkou modlili otčenášek, který jim maminka předříkávala.

V kuchyni měli kachlový sporák, drobný kredenc na nádobí a dvě trouby, jedna z nich byla na pečení buchet. Mimo to byl v kuchyni stůl s lavkou ve tvaru L. Tam jsme měli vždy nachystané aktovky od nejstaršího po nejmladšího a tatínek jim zde vždy kontroloval známky v žákovské knížce. Z druhé stany pod lavičkou měli nachystané čisté boty, a pokud byly od bláta, nesměli je nikdy umývat vodou, pouze oškrabat, pak nechat oschnout a kartáčem vyčistit a vyleštit. Z kuchyně po pravé straně byla velká komora, kde měli ulo-

žené zásoby a uskladněná jablka. Paní Eva vzpomíná, že v dětství měli jídla dosti, díky jejich hospodářství měli vždy dost mléka, smetany, másla, masa. Mamince pomáhala s vařením, byla velmi dobrá kuchařka, vše ji naučila. Paní Eva vzpomíná, že maminka držela vždy ve středu a v pátek půst.

Jak paní Eva říká: „maminka byla dobrák a velice pobožná i se stařenkou“. Tatínek nebyl pobožný, do kostela nechodil, ale mamince to nezakazoval. S maminkou se vydal pouze, pokud byla svatba nebo pohřeb. Nikdy však do kostela nevešel, vždy strávil tento čas na hřbitově.

Do kostela maminka chodila přes pole vždy v neděli hned ráno. Tomu se říkalo ranní na 8 hodin, pak se vrátila a my jsme šli o půl 10 a to byla zase hrubá mše. Vždy jsme došli domů těsně před obědem. Stařenka s maminkou byly rodačky ze Sušic. Staříčci bydleli tedy kousek. Měli koně a krávu, a když měl v té době někdo koně, tak to už byl někdo. Chodil pomáhat ostatním porat jejich pole.

Otec měl velmi rád pole. Vyrostl s rodiči, kteří měli mnoho polí a tři vinohrady v Janovicích a Košíkách. Jejich vínu se zde velmi dařilo, byl tak zvyklý pomáhat rodičům v hospodaření a očekával to i od nás, od svých dětí. Žádný jsme otcovi rodiče neznali.

Stařenka od tatínka zemřela, když měla paní Emilie 3 roky, ale na co, to neví, na to se nikdy neptala a staříček Cyril, pekař, zemřel nešťastnou náhodou.

Otec byl velmi pracovitý a hleděl, aby bylo na živobytí. Mnoho pozemku přikupoval a maminka mu vždy říkávala: „Ty Mety, prosím tě, nekupuj už to pole, já toho mám už až nad hlavu.“ a jeho odpověď byla vždy „Zapřihni děcka.“

Do obecné školy chodila paní Eva 4 roky u nich v dědině. V té době nebyla škola tak povinná, ale tatínek trval, abychom ji měli všichni čtyři. Škola byla malá, a tak chodila 1. až 4. třída dopoledne a odpoledne 5. až 8. třída. Ve třídě jsme byli pouze čtyři děvčata - Maňka Chrátková, Fanyka Hlaváčková, Zdeňka Kostelníčková. Celkem nás bylo dvanáct - čtrnáct ve třídě. Školu měli hned přes cestu, takže v zimě si nemuseli oblékat ani bundy, jen přeběhli. V této škole ji nejvíce bavily ruční práce, které začali mít ve třetí třídě. Ve škole měli šicí stroj, a co si na něm ušily, si vždy vzali domů. První, co si ušila, byla dětská košilka s kraječkou kolem krku a čepička. Moc ji to bavilo, tak začala pravidelně vyšívát a zúčastňovala se školních soutěží, ve kterých byla vždy první. Po škole byli zvyklí se sourozenci jít vždy hned domů, zanést si aktovky. Na stole měli vždy lístek, na kterém měli napsané kdo, co má jít dělat, kde má jít na pole. Bratr vždy, když strkal klíček

do zámku našeho baráčku, koulel očima, co tam zase bude. Paní Eva pomáhala se svými sourozenci na poli vždy do večera. Pak přišel večer, už byla tma, to jsme si vždy dali do prostřed stolu lampy a psali úkoly. V zimě chodili spát většinou kolem sedmé hodiny večer a přes léto až kolem desáté. Nechodívali si po škole hrát jak ostatní děti. Občas je to mrzelo, ale pomáhali rodičům, co to dalo.

Když něco provedli, maminka to na ně občas požalovala tatínkovi a tatínek vždy říkal: „Nežádejte si mě, nežádejte si mě.“ Pokud bylo už dost žalování, museli se sourozenci třeba klečet na hrachu, který byl v pytlíku a to třeba od odpoledne až dlouho do noci. Když provedli něco horšího, klečeli na ostré hraně polénka z osekaného dřeva, kolena měli pak pásovité. Jinak řemenem dostali maximálně jednou nebo dvakrát do roka a to stálo za to, pokud někdo ze sourozenců něco udělal, dostali jsme všichni.

Mládí

Po obecné škole paní Eva chodila do klášterní školy v Napajedlích, kde chodila také 4. třídy. Do Napajedel dojížděla se spolužačkami vlakem. Ve vlaku jich jezdilo 6 - ona s kamarádkou ze Sušic, 3 děvčata z Traplic a jedna z Jalubí. Měli to k nádraží do Babic nejbliže, vlak jim jezdíval brzo už o sedmi hodinách a zpátky se vraceli většinou vlakem, který jel třičtvrtě na pět. Hned, jak došla domů, chodívala stále pomáhat mamince a sourozencům na pole. Byli tak domluveni se sourozenci, že mamince budou pomáhat, i když se jim mnohokrát nechtělo. Říkali jsme: „Maminka se nenadělala, maminka se nadřela.“

Maminka si myslela, že po této škole v klášteře paní Eva zůstane a stane se sestrou, ale nebyla zklamaná, když se rozhodla jinak. Nejvíce se v této klášterní škole Emílii líbilo, že se každý den po obědě chodily modlit do malé kapličky, kterou tam měly.

Všechny sestřičky byly ve škole fajn, ale sestra Amálie byla velmi přísná, vždy muselo být po jejím. Ve škole měly předměty hodně zaměřené na náboženství, ale i běžné, jak všady jinde ve škole. Vyšívání zde ve škole neměly, ale Emílii to bavilo, a tak se tomu věnovala mimo školu.

Na ukončení školy pak daly každé ze sestřiček kytičku a rozloučily se.

Paní Eva vzpomíná, že jednou za rok byla na Svatém Hostýně pouť a v dětství tam chodívali se sourozenci pěšky a to bosky, protože boty měli jen, když bylo škaredé počasí. Maminka je tam poslala a kázala jim, jít do kostela, že jí pak povypráví, jaká tam byla mše.

A kde že, vždy chodívali mezi obchůdkami a různě se dívali, pak se museli vyptávat starších, kteří se mše zúčastnili a zjišťovat, jak to probíhalo.

Po škole bydlela doma, kde pomáhala mamince. Bavilo ji to vyšívání pletení, háčkování. Maminka jí říkala, ať se jde učit na švadlenu, ale to nechtěla. Sama nevyučená šila pro celou rodinu i bez vyučení.

Dospělost

S budoucím manželem Karlem se poznali na tajných zábavách, které měli vždy někde ve stodole. S přáteli se tam pravidelně scházeli potají a tancovali. Časem tam začal chodit i on, hrál jim na harmoniku a učil Emílii tancovat. Dojížděl za nimi z Halenkovic, ale pochodil ze Slopného. Poznala ho ve svých 16 letech a on byl o dva roky starší. Tyto jejich zábavy probíhaly buď v pátek, nebo v sobotu odpoledne.

No a pak se museli vzít, protože čekali miminko. Před rodiči tak museli s pravdou ven. Maminka velice plakala, protože jako věřící to považovala za hřích a tatínek Emílii řekl: „Co sis udělala, to máš.“ V té době se znali již dva roky. Jeho maminka to přijala velmi dobře, byla hodná a měla Emílii velmi ráda.

Rodina paní Eva a Karla těhotenství tajila, nikdo nic nevěděl. Vzali se, ale tenkrát svatby nebyly, měli ji jen velmi bohatí lidé. Na jejich obřadu byla pouze Karlova maminka a Vojta, které měl za svědky a Emíliiny rodiče, kmotřenka, sestra od maminky a bratr Adolf, který byl jejím svědkem. Vdávala se v šedém kostýmku, neměla tehdy ještě velké břicho, jen v upnutém šlo vidět, že čeká miminko. Obřad proběhl v kostele v Jalubí, kam šli pěšky přes pole. Během těhotenství pak bydleli zvlášť a viděli se vždy jednou za týden a až po porodu se Karel přistěhoval k nim do Sušic.

Paní Eva porodila doma dceru. Eva chtěla svou dceru pojmenovat Judita, po zpěvačce Juditě Čeřovské, ale Karel rozhodl, že bude mít jméno po mamince - Eva. Do tří dní po porodu, to se tenkrát muselo, byla dcera pokřtěna v kostele.

Dva roky na to se paní Evě narodil syn Karel a rok po něm ještě syn Ivoš.

V Sušicích bydleli s manželem necelý rok, než jim tchýně sehnala byt v Halenkovicích, takový, jaké jsou jednodomky od Bati. Stěhovali se tam samostatně. Karel tenkrát pracoval v otrokovických koželužnách, byl totiž vyučen koželuhem. Tím však nechtěl být. Chtěl jít na hudební školu, protože ho bavila ta jeho harmonika. Měl i svou kapelu, se kterou hrávali.

Když se přestěhovali, měla Eva více času na děti. Dcera velmi ráda chodila k babičce, kde měla vždy dosti jídla a to i přes válku, kdy se začalo vše prodávat na lístky. Když přišla zima a nemuselo se dělat na poli, dcera paní Evy trávila u svých staříčků celou zimu a paní Eva tam za ní docházela. Otec Emílii vždy nabalil košile na zašití límce nebo mu tam šila nové manžety. Přes válku paní Emílii rodiče pomáhali - dávali jim jídlo a maso, které zařažovali do plechovek, měli ho tak dostatek.

V Halenkovicích se ještě jednou stěhovali a to do baráku, kde získala paní Eva i práci. Tuto první práci získala, až když měli její první dvě děti zaměstnání. Pracovala v Halenkovicích u Červeného kříže, kde uklízela v baráku, který byl hned vedle jejich domu, a to vždy ve středu po úterní schůzi.

Časem ji přemluvila jedna paní na uklízení ve škole, kam paní Eva chodila uklízet každé odpoledne po vyučování a také nachystala kamna, protože každé ráno chodila do školy topit. Toto zaměstnání mohla dělat, protože nemladšího syna mohla dát do školky, která byla u školy.

S manželem se časem přestěhovali do čtvrtomku do kolonky v Otrokovicích. Domek museli celý vymalovat, protože byl zakouřený od kamínek, které byly v horním patře.

To už pracovala ve Fatře, kde šila pláštěnky na elektrickém šicím stroji. Ze začátku to pro ni bylo těžké, ale naučila se i na něm. Později začali vyrábět i hlavičky panenek, kde dělala oči, ústa a obočí.

Vyráběla i ucpávky do praček gufera v Otrokovickém Svitu. Práce byla náročná a bylo tam horko. Jednou, když šla paní Eva z práce, se jí udělalo špatně. Další den šla k doktorovi a ten ji poslal do nemocnice, kde zjistili, že má nemocné srdce. Od té doby už si musí paní Eva dávat pozor.

Stáří

Když manžel Evy zemřel, bydlela chvíli v kolonce s nejmladším synem. Jak se oženil, tak bydlela sama. Paní Eva vzpomíná, jak za ní chodili a nabízeli ji byt v domě s pečovatelskou službou. Dlouho nad tím uvažovala. Jednou se šla se podívat k své kamarádce, která již na budově A bydlela a překvapilo ji, jak je to tam pěkné. Tak se paní Eva rozhodla, že se přestěhuje do domu s pečovatelskou službou. Rodina paní Emílii pomohla se stěhováním. Vše proběhlo bez problémů, Eva byla spokojená. Měla zde dohled zdravotního personálu, za což byla ráda. Její srdíčko nepracovalo tak jak by mělo, ale nyní je to lepší.

Nyní bydlí paní Eva v domově, kde je velmi spokojená, má zde vše, co potřebuje. Paní Eva má artrózu, proto již není její chůze tak dobrá jak dřív. Svůj čas tak paní Eva tráví ve svém bytě, kde stále plete a vyšívá a to i pro svou rodinu, hlavně pro vnučku, které nedávno pletla šálu a povlaky na polštáře. Ráda luští křížovky nebo chodí do společnosti na různé aktivity a akce, které si vybere. Má velmi ráda svou rodinu, se kterou je v neustálém kontaktu.

Do budoucna neplánuje nic velkého, ani zásadního, co by měnilo její styl života.

6.2 Životní příběh pan Kamil

K sestavení životního příběhu pana Kamila byly vedeny tři rozhovory, kdy dva z nich trvaly necelou hodinu a třetí půl hodiny. Všechny byly vedeny v bytě uživatele.

Dětství

Pan Kamil se narodil 24. srpna 1941 v Baťově nemocnici ve Zlíně. Otec, jako zaměstnanec firmy Baťa v Otrokovicích, měl nárok na to, aby maminka mohla родit ve Zlínské nemocnici. Rodičům se narodil jako druhorozený syn, měl již staršího bratra Josefa, který se narodil v roce 1932. V tom samém roce si rodiče dostavěli domek ve Smetanově ulici v Otrokovicích, kde společně všichni žili.

Kamilův otec Josef Papežík pocházel z Otrokovic, kde žil se svými rodiči. Děda byl vyučeným kovářem, padl však v 1. světové válce v roce 1918, když měl Kamilův otec 8 let. Babička tak vychovávala čtyři děti sama. Otec byl nejstarší, mladší byl Tonda, pak byla Jarina a Jiřina. Otec se vyučil u Paříku v Napajedlích jako soustružník. V období války se však soustružnictví nevěnoval, pracoval jako hasič na obci, kde byl placený úřadem. Po tuto dobu bral sebou syna Kamila, který se na hasiče chodil rád dívat. Líbili se mu a Kamil se tak stal dobrovolným hasičem, kterým je po celý život. Vzpomíná, že tenkrát nebyli telefony, proto vždy, když hořelo, houkala siréna. Všichni hasiči se tak vždy seběhli u zvonice, aby zjistili co se děje a mohli pomoci.

Maminka žila se svými rodiči a čtyřmi sourozenci, ze kterých byla druhá nejstarší. Kamil vzpomíná, že první, nejstarší byla sestra Hrnčířová, maminka, teta Vilářová, strýc Ruda a nejmladší strýc Zdenek, ten byl ve válce nasazený v Reichu, všichni jsou nyní mrtví. Babička v Napajedlích pracovala na zámku, kde uklízela a dědeček pracoval jako panský kočí na statku, kde společně i žili. Zemřel v roce 1944. Pan Kamil si pamatuje, jak se těsně po válce staříci stěhovali z pronájmu z Napajedel do Otrokovic, do svého domku. Vzpomíná, jak to v jejich domku v Otrokovicích vypadalo. Kamil tam za babičkou chodil často, proto-

že jejich domek byl kousek od nich. Měl velkou chodbu, ze které se vcházelo do velké kuchyně s kachlovými kamny, lůžkem a stolem. Poté se vcházelo dveřmi do místnosti, která sloužila jako ložnice, byly tam postele pro děti, měli hodně dětí. Z kuchyně se scházelo po dvou schodech dolů, tam byla komora. Pokud se šlo z domku ven a šlo se po náspe, byla tam studna a chlív, kde bylo místo pro prase a pro krávy. Mimo to byla na náspe ještě drvárna, která byla jen přikrytá.

Pan Kamil vzpomíná, že když byl v první třídě, jeho bratr, který měl šestnáct roků, utekl za kopečky přes Rakousko, Itálii až do Austrálie. Společně s bratrem utekli potají čtyři další. Vzpomíná, jak otec tenkrát říkal: „Kdybych to věděl, nikam bych ho nepustil a přivázal bych ho doma.“ Jak bratr utekl, tak z toho měl otec problémy. Tenkrát byl ve straně, ze kterého ho vyhodili. Jinak měl otec výhodu, že měl v té době dobrého kamaráda policajta ve Zlíně, náčelníka. Ten mu pomohl.

Mládí

Kamil chodil do staré školy na Náměstí 3. května, kde se chodilo do čtvrté třídy. Od páté třídy chodili do školy na vrch směrem na Bařov. Největší kamarád, kterého měl, byl Ivan Zatloukal. Bydlel u nich v ulici a jejich rodiče se přátelili. Ve škole jej nejvíc s klukama bavil tělocvik, kdy běhali po venku a hrávali fotbal. Měli také povinné ruční práce, kde se s klukama museli naučit šít ponožky, to byla sranda a na školní zahradě sadili zeleninu. Pan Kamil vzpomíná, že ve škole byly dříve jiné výchovné metody, přísnější. Dostávali se za trest pohlavky. Kamil musel mít dobré známky, abych se dostal na dobrou školu.

Vždy, když přišel po škole domů, měl napsané na lístku, co má udělat. Pokud ne, chodil matce pomáhat do pole s tím, co bylo potřeba. Maminka pracovala na všechny jarní a podzimní práce u sousedů Nevařilů, kteří byli soukromníci a měli vlastní zemědělství.

Pan Kamil pamatuje, že na Štěpána z tohoto zemědělství dostávali vždy husu, kterou maminka donesla a upekla. Nejlepší byl husí krk, nadívaný masem a játry.

Otcovi Kamil pomáhal ukládat třísla. Tříslím se topilo, protože uhlí bylo málo. Je to kůra ze stromů, která se louhovala a používala se na kůže, a to, co z kůry zůstalo, tomu se říkalo tříslu. Bylo toho u nich hrozně moc. Otec vždy dovezl fůru před domek, třísla se sušily a suché ukládaly do drvárně. Ne jednou Kamilovi vysušené tříslu zmoklo, to pak dostal vynadané. Doma byla maminka přísnější, vzpomíná, jak ho vždy zliskala. Po škole, mimo pomoci rodičům, chodil pravidelně cvičit do Sokola.

V roce 1953 se ozval poprvé Kamilův bratr ze zahraničí, že žije v Austrálii a má přítelkyni. Poslal tenkrát fotku a chtěl vědět, co na ni rodiče řeknou, jestli se mamince líbí, protože se s ní chce oženit. Rodiče odepsali, ale bratr se už neozval. Od té doby o něm neměli zprávy.

Z této školy vyšel v 1954 a šel na průmyslovou školu ve Zlíně. Školu si vybral podle otce, který byl strojař. Příjímací zkoušky udělal z matematiky. Do školy od pondělí do soboty jezdili s Jurou Hejdů a s klukama z Malenovic první autobusem, a později trolejbusem. Pan Kamil vzpomíná, jak se do trolejbusu vždycky se tlačili, aby se vešli a aby dopsali úkoly, které neudělali doma. Vzpomíná i na to, jak každý pátek chodil stávat do fronty na maso. Maminka ho vždy vzbudila ve 4 hodiny ráno, Kamil šel do fronty a až maminka vypravila otce do práce, tak přišla Kamila ve frontě vystřídat. On šel domů, vzal si věci a aktovku a šel na autobus do Zlína, do školy. Na průmyslovku chodil čtyři roky, kdy za třídního měli profesora Logra. Elektriku je učil pan profesor Ochranský, mechaniku bývalý pan ředitel Ing. Hrádek, Juril je učil stavbu strojů a Písek učil v dílnách. Dílny měli během studia povinné. V první polovině prvního ročníku měli v dílnách kovárnu, kde dělali skobičky a v druhé polovině dělali tesařské práce se dřevem, kdy vyráběli topírka. Na závěr museli udělat celé kladívko a hasák. V druhém ročníku měli v prvním pololetí soustružnictví a druhé pololetí frézařinu. Ve třetím ročníku už byli v nástrojárně, kde se brousili vrtáky a takové věci. Měli to vždy jednou za týden a v prázdniny museli chodit na praxi a to vždy na jeden celý měsíc, do některé z firem. Z té firmy poté nosili potvrzení do školy. Průmyslovka v té době patřila pod Svit, tak Kamil chodil dělat do firmy v Otrokovicích.

Během studia měl Kamil za druhý domov Společenský dům Otrokovice, s kamarády Zdenkem Košařů, Šiškou a děvčaty Hankou Šinarovou, Maňou Kunerovou, Jarkou Mrázkovou, Maňkou Košařovou, Líbou Kupcovou a Jarkou Řehanovou. Každou neděli odpoledne tam společně chodili na zábavy. Čepovala se tam jen limonáda a pravidelně se zde prováděli kontroly na alkohol a kouřit se tam taky nesmělo.

V 17 letech si Kamil udělal řidičák. Doporučil to jeho otcovi jeden kamarád policista, který měl obavy, že ho někdo chytne, protože Kamil jezdil autem bez papírů. Vzpomíná, že to bylo proto, že otec nechal dělat nový lak u Kedry na Citroënu, což bylo jejich auto. Pomáhal mu, a když skončili práci, vždy si něco vypili. Otec byl háklivý na to, aby se řídilo, když se něco vypilo, tak Karlovi vždy volal, ať ho doveze domů. Tak ho vozil. Vzpomíná si, že jednou ho dovezl před barák a otevřeli se vrata a otec říká: „Ty, radši jedu já, ty ještě takové zkušenosti nemáš.“ Najížděl tedy a škrkl autem o bránu, strašně se s mamkou smáli, protože měli auto nově nalakované. Pak otec nadával sám na sebe a musel zase ke Kedro-

vi, aby to opravili. Kamil vzpomíná, že rodiče měli auto, už když byl malý. Jezdili i na dovolené, a to nejčastěji na Slovensko na Oravskou přehradu a Počůvadlo, kam jezdívali s celou svou partou. Mimo Slovensko a jižních Čech projezdil Kamil v dětství s rodiči celou Českou republiku.

V roce 1959 byl Kamil na celostátní soutěži v Bratislavě se Sokolem. Bydleli tam ve stanovém městečku a byli tam skupiny z každého kraje. Tenkrát se umístili na 4. místě. Dostali se pak i na Spartakiádu v Praze. Jeli tam vlakem, který měl vagóny, kde se vozily krávy nebo telata. V těchto vagónech byly dané lavice dokola, na nich seděli a jeli do Prahy. Každé dvě hodiny měli po cestě zastávku, aby si mohli zajít na záchod. Jeli tam tenkrát minimálně 6 – 8 hodin. V Praze spali na Žižkově ve škole, na spartakiádních lehátkách. Kamil vzpomíná, že tenkrát využili spartakiádní průkaz, díky kterému nemuseli platit vstupné a šli tehdy na bar do známého pražského klubu 5P. Zavedli je tam starší kluci, kteří tam s nimi tenkrát jeli.

Pan Kamil maturoval v roce 1959 a 13. července 1959 nastoupil do práce do TOS Hulín v té době ZPS Hulín pobočný závod Gottwaldova. Dostal se do zaměstnání na umístěnkou. Měl tam rok povinnou praxi.

Odvolali ho však na vojnu, kde jsem sloužil dva roky, a díky Kubánské krizi, jim vojnu natáhli o další dva měsíce. Sloužil na Slovensku jako letecký mechanik. Vojna těžká nebyla, pan Kamil si myslí, že všichni chlapi by měli jít na vojnu, aby se naučili slušnosti a pořádku. U letiště bydleli v dřevěných barácích, kde si topili v kamnech. Odpoledne zatápěla služba, která nastupovala ve tři hodiny, potom vždy v devět hodin muselo být v kamnech vybrané, takže teplo bylo pouze šest hodin. Byli tam tři pokoje po třinácti, štáb a PVS - výchovná světnice s televizí. V této místnosti psávali dopisy. Na vojně vstávali v šest hodin, a pokud byl letový den, tak třeba i ve dvě hodiny ráno. Na letiště to bylo do hangárů půl hodiny pěšky.

Dospělost

Z vojny se pan Kamil vrátil v roce 1962, vzpomíná, že v té době začal i kouřit. Byla zrovna Michalská pout', tak se dobře najedl kačeny. Na hody měli vždy kačenu.

Po vojně bydlel pan Kamil stále u rodičů a nastoupil hned po návratu zpět do zaměstnání do Hulína, kde dělal rok a půl na montáži. Během tohoto času vypracoval zlepšovací návrh, kde za tyto návrhy dostávali příplatky. Bez nich si vydělal 1120 Kč. Pak se dostal na technologii, tam pracoval pár let za 1250 Kč. Poté pracoval jako dispečer montáží, kde

se za pár let vypracoval na šéfa montáží, šéfa skupiny 60, což znamenalo, že vedl skoro 300 lidí.

I po návratu z vojny stále chodil cvičit do Sokola, a to každé úterý a pátek, to cvičili muži. Mimo to vždy první středu v měsíci cvičili společně s ženami. V tuto středu si vždy prohodili muži s ženami své cvičební náčiní, byla to docela sranda. Tam se Kamil poznal i s jeho budoucí ženou Františkou Šídovou, v té době měl 21 let.

Františka pracovala v koželužnách v Otrokovcích, kde stříkala kůže. Kamil se s Františkou oženil 30. ledna 1965. Měla 21 roků a čekali prvního syna. Na svatbě Františka byla v 3. měsíci těhotenství, ale nešlo ještě nic poznat. Po svatbě se pan Kamil přestěhoval za manželkou, bydleli u jejích rodičů v Baťově domku s jejím mladším bratrem, který měl 15 roků a sestrou, která měla 10 roků. Žena porodila prvního syna Kamila ve Zlínské porodnici ve Zlíně v srpnu roku 1965. Porod druhého syna Petra byl hektický, narodil se o rok později v sanitce před domem. Pan Kamil vzpomíná, že tenkrát se s manželkou dívali na známý americký film s názvem Někdo to rád horké. Žena začala rodit, tak její maminka utíkala do místní lékárny, kde uklízela a zavolala sanitku. Když sanitka přijela, nestihli manželku dovést do porodnic, a tak manželka porodila v sanitce před domem. Rodil ji šofér pan Dostálík, do dnes na to pan Kamil vzpomíná, protože šoferovi musel pomoci. Byl to silný zážitek, žena porodila a zabalená v ručnicích, s dítětem na břiše bez ustříhnuté pupeční šňůry, jeli do Zlína. Pan Kamil musel po celou dobu jízdy dávat pozor, ať se neotočí nebo nepohne, ruce se mu trásly. Po vyřízení všeho v nemocnici, kdy bylo vše v pořádku, vezl šofér pana Kamil ještě zpět domů, protože v té rychlosti vzpomíná, že měl na sobě jen tchánovi tepláky, námořnické tričko a nazouváky.

S oběma syny se stěhovali v roce 1967 v srpnu a to na Trávníky v Otrokovcích, do družstevního bytu. Získala ho tehdy manželka tím, že se přihlásila do družstva, a jako zaměstnanec Otrokovického Svitu měla na byt nárok.

Manželka po mateřské ještě chvíli pracovala, a pak šla do plného invalidního důchodu. Měla problémy se zády a byla v Brně dvakrát na operaci. V tom období vzpomíná pan Kamil, že chodili kluci i do jeslí, které byli od dvou roků. Manželka je tam vodila ráno a on je potom odpoledne, když přijel z Hulína, vyzvedl, protože manželka měla odpolední.

Kluci nedělali lumpárny pořádky, ale jen často. Chodili do školy ve starých Otrokovcích a pak na Gympl v Otrokovcích.

Kamil používal Citroëna, který měli rodiče, ten se časem prodal a koupili Škodovku. Otec na to dal víc peněz než Kamil, ale už se napsala na něj, aby neplatil později dědickou daň. Parkovalo se pořád u rodičů v průjezdu, auto tedy neměli s manželkou na Trávníkách, a když bylo potřeba, došlo se pro něj. Do práce jezdil Kamil vlakem, autem jel jen, když zaspal.

S manželkou jezdili s klukama na Bystřičku k přehradě na dovolenou. Manželka se znala s Jarkou Krejčovou, která bydlela naproti v ulici. Ta jezdila se svou rodinou díky svému zaměstnání na chatu jejich firmy, která byla právě u Bystřičky. Jezdili tedy za drobný poplatek s nimi, znali se dobře i děti se kamarádily.

Oba kluci vystudovali střední školy, kdy starší syn vystudoval stejnou školu jako jeho otec pan Kamil, stal se strojařem. Mladší synek strojařem nechtěl být, proto vystudoval školu stavební.

Auto potom pan Kamil využíval s manželkou, když byl syn na vojně v jižních Čechách. Jezdili na přísahu za ním s nevěstou. Za druhým synem také jezdili na vojnu, kdy sloužil v Piešťanech na letišti. Oba šli na vojnu v 19 letech a sloužili dva roky.

V tomto čase pan Kamil přestal kouřit. Všichni mu za kouření doma nadávali, protože nekouřili. Kouřil opravdu hodně - až dvacet cigaret denně. Tak se v neděli 16. září na Ludmilu naštvál a odpoledne zapálenou cigaretu típl a už si nikdy více nezapálil. Jedním z důvodů, proč si už nezakouřil, byla otcova smrt předešlý rok, kdy mu otec v 73 letech zemřel na rakovinu plic.

Petr, ten mladší, se žení dřív jak Kamil, a to ve 22 letech s Alenkou. Kamil se žení ve svých 24 letech. Starší syn Kamil pracoval do svatby v Hulíně s Kamilem na montáži a po svatbě mu zajistil práci tchán v Loukách, tak začal pracovat tam.

V roce 1997 kdy byli povodně, pan Kamil vzpomíná, že se hrnula voda z ulice Boženy Němcové, ale jeho dům povodně nezasáhly, jen zahradu. Pomáhal tenkrát jako dobrovolný hasič s evakuací obyvatel, kdy spávali lidé ze zatopených domů ve škole v tělocvičně. Do práce měli tehdy omluvenku. Když měli denní, vzpomíná, že chodili na oběd do místního Mezinárodního výboru.

Jak se kluci oženili a odešli z domu, tak se pan Kamil s manželkou Františkou v roce 1999 rozvedli, Kamil přestěhoval zpět do domku k rodičům, kde žila už jen maminka. Mamin-ka, když se pan Kamil stěhoval, měla 80 let.

Stáří

Poslední rok před důchodem jezdil do práce autem s třemi kluky z Napajedel, s mladým Šimoníkem a dalšími dvěma. Ti se s autem střídali, pana Kamil brali sebou, jezdil tak do práce za 50 korun týdně. Dne 30.12.1999 byl pan Kamil naposledy v práci v Hulíně a 31.12. byl již oficiálně důchodcem.

Všechno se seběhlo v té době rychle, během jednoho roku. Pan Kamil se rozvedl, přestěhoval se, šel do důchodu a v tom samém roce mu zemřela maminka. Pak žil pan Kamil na domku se psem, který se jmenoval Body. Byl to černý jezevčík, který se dožil 17 let, museli ho poté nechat utratit. Od té chvíle žil pan Kamil na chalupě sám, zajistil si dovoz obědů od místní Charity a o víkendu si vařil sám. Svůj volný čas trávil pan Kamil dle svých představ, pojedl, poumýval si nádobí a chodil za kamarádama. Chodili společně do hospody, kde si u piva zahráli Mariáš. Mimo to rád četl knihy kovbojky a detektivky, měl doma mnoho knih. Rodina za ním jezdila na pravidelné návštěvy. Od synů má čtyři vnoučata od syna Kamila je to Ondra a Hanka a od syna Petra je to Petr a David.

V roce 2000 napsal dopis jeho bratr Josef na otcovo jméno na jejich adresu. S dětmi složili tehdy dopis, kde mu odpověděli, že pan Kamil žije a rodiče už nežijí. Pak napsal bratr Josef opět za 2 měsíce, že by chtěl přijet. Na to mu pan Kamil odepsal, ať dojede. Tak přijel, byl tady celkem 3krát. Poprvé bydleli u bývalé manželky na Trávníkách, kdy přijeli na 3 týdny až měsíc. Pak přijel na 14 dní. A na potřetí tady bydleli v Kvítkovicích v hotelu, kdy tady byli týden před Vánocemi. Pan Kamil vzpomíná, že si tenkrát udělali takové Vánoce pro všechny v Otrokovících. Bratr zemřel v roce 2014 ve svých 82 letech.

V roce 2014 měl pan Kamil mrtvičku. Stalo se mu to v neděli. Ráno posnídal polévku, kterou si uvařil v sobotu. Dopoledne se pak díval na televizi a kolem 11 hodiny, kdy si chtěl jít ohřát oběd, si stoupl a spadl na zem. Ležel tam až do odpoledne, protože se nemohl dostat k telefonu, nemohl se hýbat. Odpoledne ho našel vnuk a zavolal sanitku. V nemocnici řekli, že prodělal mrtvici. Pravou stranu měl celou ochrnutou, půlku obličeje, ruku i nohu ochrnutou. Co vzpomíná, až se trochu zlepšil, ležel na pokoji pro dlouhodobě nemocné, kde leželi na pokoji dva. Potom už šel díky synům, kteří mu domluvili odlehčovací službu do Boršic u Velehradu. Byl tam jen na jeden nebo dva měsíce, ale strávil tam i Vánoce. Z Boršic šel do SENIORu Otrokovice na odlehčovací službu, na tři měsíce a pak musel ještě do Vizovic do Topasu na tři měsíce. Ve Vizovicích ho navštívil i bratrův syn

s manželkou, kteří projížděli Evropou do Anglie, a tak se zastavili. Po Vizovicích se konečně dostal na stálý pobyt do domova pro seniory, zpět na SENIOR v Otrokovicích.

Je rád, že se dostal do Otrokovic, protože je tak blízko svým známým a rodině. Po nástupu do domova se domluvil se syny, že jeho domek, v kterém žil, prodají. Zahrádku prodal již dříve svému sousedovi a domeček prodali synové.

Pan Kamil je nyní spokojený, že je o něho postaráno a že už se nemusí nikam stěhovat. Po celý život je pan Kamil dobrovolným hasičem, stále jim i přispívá. Už je jeden z nejstarších dobrovolných hasičů zde v Otrokovicích.

6.3 Životní příběh paní Vlasta

K sestavení životního příběhu paní Vlasty byly vedeny tři rozhovory. Dva z nich trvaly necelé dvě hodiny a třetí půl hodiny.

Dětství

Paní Vlasta se narodila 23. ledna 1930 ve Zlíně, kdy ji maminka porodila doma. Bydleli v té době kousek od nemocnice, asi pátou ulici s názvem Zálešná a to v Baťově domku. Rodiče se do této ulice nastěhovali, chvíli před tím, než maminka paní Vlastu porodila. V posledních měsících jejího těhotenství zedníci ještě dodělávali chalupu a práce tak v té době měla jak na kostele. Maminka si všechno sama pouklízela a udělala, co mohla. A pak se paní Vlasta narodila, a to jako druhá v pořadí. Měla již o tři roky staršího bratra Draho-míra. Maminka Vlastu porodila v domácím prostředí, kdy jí pomáhala nějaká paní Cholková. Jméno Vlasta vybrala maminka podle trendu, který byl v té době v Praze.

Maminka Anna Petřskovská se narodila na Jičíně, pracovala za svobodna ve Valašském Meziříčí, kde pracovala u Hykla, a potom sloužila v Praze u jedné rodiny, to vše za svobodna. S tatínkem se ale už v té době znali. Tatínek Jan Janík se narodil v Petřkovicích, to je tak 7 km od Jičína a byl ze 4 sourozenců. Maminčina sestra si vzala tatínkova bratra, jsou taková tuplovaná rodina.

Rodiče měli svatbu v roce 1926, když se brali, tatínek měl 26 a maminka měla 25 roků. Pracovali oba ve Valašském Meziříčí u Janišky, byl to bratr kloboučníka. V této fabrice dělali panské klobouky. Bydleli v Petřkovicích, u tatínkovy maminky. Měli tam jen podnikovní světlnici. Otec od tatínka již nežil, protože zemřel poměrně brzo, měl 45 roků. Rodičům se tam bratr narodil v roce 1927, kdy i bratra maminka rodila doma.

Na Starém Jičíně byl krásný kostel a byl tam pan farář, který se velice staral o mladé kluky, co byli šikovnější. Tak našel tatínkovi přes známé pracovní místo ve Zlíně. Když byl ženatý, dodělal si otec učňovskou školu. Pracoval ve Zlíně u Baťů, tak rodiče dostali byt v Baťově domku.

Odtud se stěhovali na Letnou, tatínek byl u požárky a na Letné v té době zaváděli byty, tak ho tam dostal. Na domky dávali zvonky z fabriky, každý dostal alarm – telefon, a když hořelo ve fabrice, museli tam okamžitě přijet. Maminka hned, jak začal zvonit zvonek, utíkala venkem vždy do sklepa, připumpovala tatínkovi kolo, vynesla mu ho ze sklepa. On se mezitím pooblékal, pojedl něco a jel. Vždycky tatínek povídal, že za pět minut byl ve fabrice, protože to měl z kopce, vesměs tam byl první. Do fabriky sjížděl přes ulici Antonínovu, která byla pod námi, do boční brány fabriky, protože tam byla hned požárka, kde se dali do kupy.

Tatínek se snažil, protože Baťa oceňoval všechny, co pomáhali při požárech ve fabrice a ty, kteří chodili na nedělní službu. Mohl tak mít navíc i 100 korun, což byly tehdy velké peníze, když rohlík stál 25 haléřů. Tak vydělával jenom on a ještě našetřili, i když si vzali nějakou tu půjčku na chalupu. Koupili si na ni pozemek v Otrokovicích, když byla paní Vlasta malá. Chalupu si stavěli ve vlastní režii, všechno sami. Zedníci a všichni, co pomáhali na stavbě, byli vesměs z těch Petřkovic. Vždy dojeli a pomohli, s čím bylo třeba. Maminka jim vždy navařila, malou Vlastu s bratrem vždy hlídala nějaká starší paní, a maminka ujížděla s obědem do Otrokovic, aby dala oběd chlapům, kteří jim pomáhali.

Novou chalupu si stavěli u trati směrem na Tlumačov, ze strany od Baťova. Bylo to kousek od fabriky. Chalupa se dostavěla v roce 1933 a stěhovali se do Otrokovic. Rodiče chtěli, aby bratr nastoupil do školy již v Otrokovicích. Tatínek z Otrokovic dojížděl do Zlína do práce vlakem a dělal vrátného, předtím pracoval jako příjemce při výrobě. Časem dostal práci v Otrokovicích ve Svitu. U chalupy měli největší zahradu ze všech těch domků, které se v ulici stavěli. Co si paní Vlasta pamatuje, chovali doma králíky, slepice a měli vždy psa. Za války si pak vzpomíná, že měli doma i kozu, protože nebylo mléka. To maminka koupila kozu na Žlutavách. Měli tak domácího dobrého mléka dost. Jinak nakupovali v obchodě na lístky, ale to nebylo tak dobré, to kupované mléko. Dováželi ho v několikalietrových konvích od paní Hylšové z Prštného.

Paní Vlasta si vzpomíná, že mamčin bratr u nich chvíli v této době bydlel, ale pak šel jako mladý muž k Baťovi, kde si ho zaevidovali a už si ho dali tam, kde potřebovali. Tatka

mu to pohlídal, aby měl pořádné zaměstnání. V Otrokovicích se pak mamčin bratr oženil a dostal byt od Bati na Dílech ve Zlíně, kam se odstěhoval.

Když měla Vlasta 5 roků, z ničeho nic ji začala bolet kyčel a začala tak kulhat nohou, protože na ni nemohla došlápnout. Musela jít tehdy do nemocnice, kde zjistili, že má tuberkulózní zánět kyčle. Tehdy bylo hrozně moc lidí, kteří se léčili s tuberkulózou. Při léčbě Vlastě natahovali nohy na závaží. Nohy tak měla pevně zafixované a k nim přidané závaží, což byly takové velké ocelové kruhy, kde přidávali kolečka. Natahovali ji tenkrát obě nohy, aby byly stejně zatěžované, aby ji kost v té bolavé kyčli nesrostla. Určitou dobu tedy musela mít závaží, a potom sádku, takže nemohla vůbec chodit. Naštěstí se to po půl roce vyléčilo a na Vánoce ji po rentgenu poslali domů, vše již bylo v pořádku.

Vlasta chodila od malička do Sokola, to ji bavilo, dělaly tam srandičky. Vzpomíná, že při cvičení měla cviky s chromovanou tyčí, ta se třpytila, zatímco ostatní holky měly věnečky.

Mládí

Do školy chodila paní Vlasta se sourozenci do obecné školy ve starých Otrokovicích, naproti kostela. Tam byla 5 roků, i když se jí poslední pátý rok počítal už do měšťanky školy Masarykovi, kam tehdy chodila až od 6. třídy do 8 třídy. Věrka neměla z předmětů žádný oblíbený, nějak tak to přetloukala.

Pomáhali rodičům každý den, měli se sourozenci rozepsané práce, co kdo kdy bude dělat. Když chtěla jít Vlasta ven, vzpomíná, jak maminka říkala: „Ještě ne, Vlasta ještě nemá uklizené to, co musí uklidit“. Většinou šlo o úklid, jako umytí chodby, vyčistění všech klik v domě i venku leštidle Sidolem.

Paní Vlasta vzpomíná, že do Petřkovic jezdila, co by dítě často za kamarádkami. Vlákem jela z Otrokovic. Jezdila tam na prázdniny, ale i o víkendech. Teta měla vždy radost, protože měla samé kluky, tak jí Vlasta vždy pomáhala s vařením. Nejstarší bratranec od tety měl revmatickou horečku, po které mu zůstala srdeční vada. Když měl 30 roků, srdíčko mu vynechalo a zemřel.

Co paní Vlasta vzpomíná, s rodiči na výlety nejezdili, byli asi tak dvakrát, co paní Vlasta vzpomíná. Tatínek měl práci kolem chalupy. S maminkou chodili spíš k vodě na Moravu, tam jak jsou veslaři. Chodívali tam, protože tam byla ze dřeva udělaná ohrada s podlážkou na koupání pro děti, aby se nikdo neutopil. Maminka měla pěkné plavky a všechno pořízené, ale do vody nikdy nešla.

Paní Vlastu velmi ráda šila, ušila si několik šatů, podle módy z časopisů. Mamince se to moc líbilo, tak ušila troje šaty i pro svou maminku.

Když měla paní Vlasta 12 roků, onemocněla revmatickou horečkou. Léčil ji velice dobrý doktor pan Klaufner. Jednalo se o onemocnění nervového původu. První příznak se objevil ve škole, když psali diktát s panem profesorem Žáčkem. Paní Vlasta seděla v první lavici u dveří, a jak psala, z ničeho nic ji ta ruka, kterou psala, udělala škrk. Ruka ji z ničeho nic vyletěla i s tím perem, jak ho držela po tom sešitě, který tímto trhnutím přetrhla. Pan učitel poslal hned Machovů, spolužačku, která s ní seděla, s Vlastou domů, ať má klid. Pan doktor tenkrát diagnostikoval Vlastě nemoc s názvem Tanec sv. Víta. Vzpomíná, jak to bylo nepříjemné, protože člověk měl takové nečekané záškuby. V jejich ulici si mysleli, že má paní Vlasta padoucnici, protože tato nemoc měla podobné příznaky, ale tu neměla. Jedla léky a postupem času nemoc vymizela. Trvalo to asi rok.

Na výuční školu chodila paní Vlasta do Nového Jičína, kde se učila na odborné oděvní škole. Na škole byla možnost vyučit se švadlenou nebo modistkou – kloboučnicí. Učila se tedy na kloboučnici. Bydlely tam jako studentky ve vile, kterou jim dával k dispozici majitel továrny, u kterého se vyučovaly. V pokoji jich bylo 5, většina byla ze Zlína a okolí. Ubytování bylo pouze pro ty, co dojížděly. Bydlely tam 4 měsíce. Paní Vlasta jezdila v té době domů jen na neděli, když chtěla, jinak zůstávala v Jičíně. Na jídlo chodila se spolužačkami do menzy. Tři roky tuto školu studovala. Chodila tam jen děvčata. Hykl tam měl fabriku, kde se mohly modistky, které studovaly, podívat na pravou výrobu základních forem klobouků. Klobouky se vyráběly z králíčí kožešiny, která se namáčí, pere v mašině, a potom se suší.

Spolužačky měly galány doma, tak nikam takto nechodily. Spíše v Otrokovicích byli taková parta, kdy se scházela paní Vlasta s holkami a kluky z Moravanu, kteří se učili na elektrikáře. Společně chodili ven a dělali srandy. Jezdili také na výlety. Každý měli své kolo, tak jezdili do Buchlova na kole. Vzpomíná, že dělali průzkum.

V roce 1948 zrušili soukromníky, takže jejich třídu rozpustili, poté dělala paní Vlasta už jen zkoušky, aby měla školu dodělanou. Zkoušky měly praktické a z matematiky, kdy musely umět i účetnictví. Po jejich zkouškách tuto školu plně zavřeli.

Dospělost

Paní Vlasta šla po škole pracovat v Otrokovicích do fabriky, kde měla kurz psaní strojem. Pan Pijáček tam byl vedoucím a na výzkumáku tenkrát potřebovali písáčku, třeba

do knihovny na třídění karet, které se vypisovali. Tak vzal paní Vlastu pracovat na tento výzkumák.

Bratr Drahoš, ten nejstarší se vyučil malířem u pana Gabriše. Tenkrát chodíval s chlapama, kteří chtěli malovat na Závodní klub a tam se učili. Měl pak nespočet obrazů, protože maloval moc rád. Několikrát byly i výstavy jeho obrazů, byl vcelku úspěšný.

S Jožkou se paní Vlasta poznala na Mikulášské zábavě na Sokolovně, když jí bylo 20 let. Vlasta tam tenkrát byla s kamarádkami - Aničkou Mlýnkovu a Maruškou Machovou, byly jak Trojlístek z Doubravy (podle její oblíbené knihy) a on tam stál u sloupu. Napřed si omrkl, kdo jak tancuje a pak si přišel pro paní Vlastu. Takže už neseděla ani 5 minut, tancovali spolu dlouho. Měl 24 roků a pocházel z Podkarpatské. Byl tady na internátě a dělal ve fabrice v koželužnách.

Další rok v dubnu roku 1950 už měli svatbu. Jožka měl totiž odjíždět v květnu pracovně do Číny, tak se chtěli vzít dříve, než odjede. Nakonec nejel. Mamce jejich svatba moc vhod nebyla, ale nijak jim to nezakazovala. Svatbu neměli moc velkou, měli tři družky. Celá veselka byla doma na chalupě.

Po svatbě bydleli společně u Vlastiných rodičů, kde měli dvě světnice. Rodiče bydleli v domku velikosti 3+1, s koupelnou i špajzkou.

Paní Vlasta otěhotněla poprvé rok po svatbě, čekala kluka. Porodila ho v květnu 1951 ve Zlínské porodnici, kam ji dovezla sanitka. U porodu měla paní Vlasta primáře Krále a prvorozenému synovy dala jméno po otci Josef.

Když šla paní Vlasta na mateřskou, tak bratr Jenda začal pracovat ve výzkumáku. Kde se i časem vyučil strojařem. Našel si slečnu, která pracovala v místím Obchodním domě jako účetní. Hledal potom na inzerát práci i s bytem, našel jej ve Valašských kloboukách. Našel tam práci v Invalidním družstvu, kde byl zaměstnán jako chemik v kanceláři, při práci vedl invalidy.

Během mateřské s prvním synem měla paní Vlasta zánět ledvinových pánviček, tenkrát vysoké teploty. Do toho měla nemocné i srdíčko a špatné krvinky, bylo to tenkrát těžké. Tak, tak se tenkrát paní Vlasta držela, málem umřela. Zdravíčko se pak naštěstí zlepšilo. V květnu roku 1956 se jim narodila dcera Věruška. A poslední se paní Vlastě narodil syn Radek v roce 1961.

Po mateřské pracovala paní Vlasta chvíli ve stolárnách, ale opravdu jen chvíli, pak šla hned do invalidního důchodu. Měla zdravotní problémy, bolely ji záda a klouby, to vše měly za následek nemoci z dětství. Paní Vlasta jezdila hodně po doktorech a starala se o své děti, které byli hodné. Neměla s nimi nikdy problém.

S manželem postupně sami přistavovali druhé patro domu. Rodiče jim to jenom schvalovali. Napřed postavili kuchyň, a protože jich přibylo ještě o jednoho, přistavili místnost vedle kuchyně. Postupem času si vybudovali v patře bydlení také o velikosti 3+1. Bratranec paní Vlasty, Jirka, ten jim to tenkrát načrtl, on je architekt. Pomohl jim i s přistavením obývacího pokoje. Na celou úpravu domku si našetřili. Nikdy si nevzali s manželem půjčku.

Našetřili si tehdy z manželovy výplaty a důchodu paní Vlasty i na auto. Jak tatínek donesl výplatu, děti vždy seděly u stolu a počítali jak o duši, kolik mohou ušetřit. Rozdělovaly peníze na hromádky, jedna z nich byla na vysněné auto, a z té se nesměla vzít ani koruna. S manželem se vždycky smáli, jaké mají dobré spoření, že stačí dát děti hospodařit a ušetří se na všechno. Chtěli tenkrát Škodu MB, ale měnila se výroba a auta byly tenkrát na pořadník. Když se dostali na řadu, byly k dostání pouze Moskviče. Potom děti dělaly srandy, chodily a chlubily se: „Vidíš to, to je náš Moskvič.“

Manžel si chtěl v té době dodělat průmyslovou školu, tak dojížděl do Zlína. Nakonec si ji nedodělal, protože ve svém zaměstnání začal dělat mistra – výchovného pracovníka. V koželužnách učil činění, byl na úpravně kůží. S žáky to uměl a všichni to tehdy věděli. Když si nevěděli rady, vždy ho volali.

Paní Vlasta taky velmi ráda pekla. Pekla každou sobotu buchty, koláče, a pokud měly děti chuť, na koláče, pekla jim i v týdnu. Měla válečný recept – vždy udělala provizorně těsto, ze kterého všem vždy chutnalo.

Maminka i otec paní Vlasty se dožili pěkného věku, tatínek zemřel, když měl 74 let a maminka Anna zemřela v 81 letech.

Když byly děti dospělé, jel manžel paní Vlasty do Etiopie, coby výchovný pracovník zajíždět mašiny, kdy zaučoval Etiopany. Byl tam celý rok a s paní Vlastou si psali dopisy. Paní Vlasta vzpomíná, jak tyto dopisy děti četly a než je přečetly, byly z dopisů cáry. Po roce, když dojel, měl jet do Etiopie ještě jednou a na delší dobu i s paní Vlastou. Už však nejeli, protože doktor to paní Vlastě vůbec nedoporučoval. V té době byla paní Vlasta opět nemocná se srdcem. Dostala se přes známé do Vítkovické nemocnice v Ostravě, kam

s ní pravidelně její manžel jezdil. Se srdcem musela nakonec do Hradce Králové na operaci.

Rok po Etiopii nastoupil manžel do důchodu. Po čase se necítil moc dobře, chodil po doktorech. Zhoršila se mu rovnováha. Paní Vlasta vzpomíná, jak vedli manžela s paní doktorkou Šotkovou. Měli tenkrát domluvené vyšetření na neurologii. Byl tedy v nemocnici a odtud už se domů nevrátil.

Stáří

Paní Vlasta bydlela chvíli v jejich domě sama, měla daný požadavek do pečovatelského domu. Syn Joža neměl zájem o chalupu, protože se nastěhoval ke své nevěstě Renatce na chalupu, která jim potom zůstala. Jejich chalupu napsali nejmladšímu synovi Radkovi, Věruška ta měla taky svoje bydlení.

Paní Vlasta se na svou žádost dostala v roce 2000 na bydlení do domova pro seniory v Otrokovicích. Hned si našla dvě přítelkyně paní Gertbergerovou a paní Sukupovou, se kterými si ráda povídá a tráví s nimi svůj volný čas. Paní Vlasta si tenkrát do SENIORu přestěhovala šicí stroj, který měli rodiče už ve Zlíně. Za něj je velmi ráda, má na něj vzpomínky z dětství.

7 DISKUZE

V praktické části je stanoven hlavní cíl sestavit 3 biografické příběhy, tento cíl byl naplněn stanovenými dílčími cíli.

Dílčí cíl 1: Zjistit informace z jednotlivých etap života uživatelů.

Samotné sestavování životního příběhu, kdy senior hovoří o svém životě, je hodnotnou aktivitou, kdy se ztotožňuje uživatel sám se sebou, se svým životem. Jde o verbální metodu, kdy si uživatel vybavuje vzpomínky ze svého života, které zažil sám nebo spolu s jinou osobou, rodinou.

Během sestavování životních příběhů byli respondenti zvoleni pro sestavení životních příběhů seznámeni se záměrem bakalářské práce. Každý z respondentů byl plně informován o průběhu a okolnostech sestavení jejich biografie.

Tvorba životních příběhů probíhala formou rozhovorů, a to v přirozeném prostředí uživatele, jeho bytě. Komunikace se seniory vyžaduje dostatek času, protože je potřeba se seniorem vytvořit blízký vztah. Uživatel musí vycítit zájem tazatele o podání jeho informací, pak podává informace snáze a mnohdy sdělí i informace ze svého života, které jsou pro něj složité, choulostivé. Při komunikaci s uživatelem je důležité být trpělivý a shovívavý. Je nutné také respektovat uživatelův zdravotní stav, a to jak se v daný den cítí a zda chce daný den sezení absolvovat.

Během rozhovorů respondenti několikrát odběhli od tématu a sdělili tak i informace, které nebyli potřebné pro tvorbu biografie uživatele. Také bylo nutné během rozhovorů některé otázky opakovat několikrát, aby respondent pochopil význam a charakter otázky. Bylo důležité udržet se nastavené linie, a to i vzhledem k časovému rozvržení.

Dílčí cíl 2: Vytvořit biografické příběhy.

Tento dílčí cíl byl naplněn ve výsledcích kapitoly 6, kde jsou sestaveny tři biografické příběhy a to v podkapitole 6.1 Životní příběh paní Evy, 6.2 Životní příběh pana Kamila, 6.3 Životní příběh paní Vlasty.

Při sepisování prvního příběhu bylo zjištěno, jak je časově náročné sepsání životních příběhů. První dva uživatelé byli ze spolupráce nadšení, proto sepsání jejich životních příběhů, proběhlo bez problémů. Při spolupráci s paní Vlastou, nastal problém v tom, že po prvním sezení v březnu paní Vlasta další dvě setkání odřekla. Další setkání proběhlo začátkem dubna, kdy byly získány další informace z jejího života, ale stále jich bylo málo a sama

uživatelka chtěla povědět více. Avšak paní Vlasta onemocněla a dva a půl týdně neměla síly ani pomyslení na společné setkání. Třetí setkání tedy proběhlo, až když byla paní Vlasta zdravá.

Dílčí cíle 3 a 4: Zjistit záliby a zájmy uživatelů během života. Zjistit, jak lze zjištěné informace využít pro aktivizaci těchto uživatelů.

Na základě dílčího cíle 3 se zaměřujeme na záliby a zájmy seniorů uvedených v jejich biografii. Z informací získaných z dílčího cíle 3 vychází dílčí cíl 4, kdy dané informace slouží k výběru vhodných aktivit k aktivizaci těchto uživatelů.

Z biografického příběhu paní Evy bylo zjištěno, že má blízko k zemědělství, to proto, že rodiče byli zemědělci, často jim při práci v pěstování rostlin a chovu zvířet pomáhala. Na základě této informace by se mohla s paní Evou vyzkoušet Zahradní terapie, a to v zahradě domova, kterou mají uživatelé volně přístupnou. V životním příběhu vzpomíná, jak chodili jako děti na Svatý Hostýn, proto by se mohla v rámci domova uskutečnit výlet na toto poutní místo, kdy by se uživatelka vrátila na místo, kam pravidelně chodili a mohla vzpomínat na své dětství. Jedním z jejich největších zálib je však vyšívaní a pletení, což se naučila během ručních prací ve škole. V domově by se tak v rámci aktivit mohla zapojit do pracovních dílen, které se konají každý pátek, kde by uživatelka mohla pravidelně vyšívat a věnovat se i pletení. Paní Eva má ráda společnost a ráda povídá o událostech nebo situacích, které zažila nebo o kterých slyšela. Pro paní Evu by bylo vhodné zapojení na reminiscenčním posezení, kde by si spolu s uživatelkami mohly povídat a ohlédnout se v čase, co bylo dříve a co dnes.

Pan Kamil jako svůj hlavní koníček uvedl dobrovolné hasičství, a to od obecné školy až do teď. Je na to patřičně hrdý a je jedním z nejstarších dobrovolných hasičů v Otrokovicích. V rámci této záliby by se mohl pan Kamil v doprovodu personálu jet podívat na dnešní vybavení hasičských sborů, celkové vybavení hasičské zbrojnice a hasičských aut. Mimo to v rozhovorech při sepisování životního příběhu pan Kamil uvedl, že dříve velmi rád četl kovbojky a detektivky. Mohl by tak být zvolen individuální přístup personálu u uživatele, kdy by za uživatelem pravidelně docházeli na předčítání z jeho oblíbených knih. Pan Kamil totiž po prodělání mrtvice není schopen číst dlouho. V rozhovorech se dále zmínil, že chodil s kamarády na pivo a hrávali Mariáš. V letním počasí je kousek od domu v místním Přístavišti možnost posedět na zahrádce, kde je v tuto dobu otevřeno drobné občerstvení, kde by si mohl pan Kamil dát čerstvě načepované pivo. Mimo to jsou v domově uživatelé,

kteří hrají také Mariáš, proto by si mohli příležitostně ve společenských místnostech domova, nebo právě u již zmíněného posezení s pivem, zahrát. Má rád společnost svých vrstevníků a svou rodinu, kdy rodina od bratra žije v Austrálii. Sociální pracovnice by tak mohla s panem Kamilem napsat jednou za dva měsíce dopis, a to rodině, která žije v cizině, pro udržení kontaktů.

U paní Vlasy z rozhovorů vyplynulo, že velmi ráda jezdila vlakem, tenkrát to bylo za kamarádkami a její tetou do dědiny k Novému Jičínu. V doprovodu personálu by se tak mohla paní Vlasta projet vlakem a to aspoň do Zlína a zpět. Také by se v rámci výletu mohla podívat spolu se svými známými z domova do Buchlovic. Tam ve svém mládí jezdila na kole s přáteli. Pokud má paní Vlasta náladu, velmi ráda povídá o zážitcích a také vzpomíná, jaké to bylo v Otrokovicích v dřívějších dobách. Mohla by tak doházet také na reminiscenční posezení, kde by do hovoru přispívala svými zážitky. Její velkou zálibou, když byli děti doma, bylo pečení. Vše jim vždy moc chutnalo. V rámci kuchyně, by tak mohla vyzkoušet upéci se svými vrstevnicemi některé z koláčů nebo buchet.

Téma zaměřující se na biografii uživatele v sociálních službách, bylo již zpracováno v rámci některých bakalářských a diplomových prací. Jednou z těchto prací je například bakalářská práce autorky Kateřiny Šafářové, s názvem Aktivizace seniorů zaměřená na biografii klienta. Dalším prací je Využití biografie klienta v individuálním plánování od autorky Jany Langové.

ZÁVĚR

V pobytových sociálních službách se klade stále větší důraz na zvýšení kvality života seniorů v těchto službách. V dnešní době ke zkvalitnění života a péče přispívá i znalost personálu biografických příběhů uživatelů v jejich pobytové sociální službě. V případě, že pracovní tým domova zná biografický příběh uživatele, lépe dokáže uživatele pochopit v určitých situacích, zná ho blíže a spolupráce s ním je snadnější.

Cílem předkládané práce bylo tak zjistit biografické příběhy tří uživatelů, kteří žijí v pobytové sociální službě. Byla zvolena metoda polostrukturovaných rozhovorů, které byly s uživateli vedeny během několika společných sezení, a to vždy u uživatelů, v jejich bytě. Zjišťovali se tak informace z různých etap jejich života a také to, jaké měli v těchto etapách zájmy a záliby, jaká byla jejich životní cesta.

Na základě těchto zjištěných informací o zálibách a zájmech tří uživatelů, byly navrženy aktivity, které by mohly těmto uživatelům domov pro seniory, ve kterém žijí, nabídnout a využít k jejich aktivizaci. Je velmi důležité, aby se aktivity, kterými jsou uživatelé aktivizováni, prolínaly s jejich zálibami a zájmy, které měli v různých etapách života, a byly tak i v souladu s jejich celkovým životním stylem.

Po vytvoření životních příběhů byly tyto životní příběhy daným uživatelům přečteny. Reakce uživatelů byly úžasné, byli nadšeni a spokojeni. Svůj vytvořený životní příběh chtějí předat své rodině jako památku na sebe a jedna z uživatelů i jako dar k vánocům.

V pobytové službě, kde byl výzkum prováděn, je biografický model péče vnímán jako smysluplná aktivita, při které se pracovní tým dozví mnohé od uživatelů. Tyto informace lze pak využívat i dále při další práci s uživateli.

Je velmi důležité uvědomit si, že je možné poskytovat seniorům kvalitní individuální péči s ohledem na jejich minulost, a to vždy s porozuměním, úctou a respektem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARKER, Sue a Michele BOARD. *Dementia care in nursing*. London: Sage/Learning Matters, 2012, 184 s. ISBN 978-0-85725-801-4.

BÖHM, Erwin. *Psychobiografický model péče podle Böhma*. Praha: Mladá fronta, 2015, 207 s. ISBN 978-80-204-3197-4.

BÖHM, Erwin. *Psychobiographisches Pflegemodell nach Böhm*. 4. Auflage. Wien: Maudrich, 2009, 289 s. ISBN 978-3-85175-911-2.

BUIJSSEN, Huub. *Demence: průvodce pro rodinné příslušníky a pečovatele*. Praha: Portál, 2006, 134 s. ISBN 80-7367-081-X.

ČESKO, 2006. Zákon č. 108/2006 ze dne 1. ledna 2007 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Částka 37, s. 43-44 [cit. 2017-04-2]. Dostupné z: www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf

ČEVELA, Rostislav, Zdeněk KALVACH a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. Praha: Grada. 2012. 263 s. ISBN 978-80-247-3901-4.

DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.

EBIN, 2015. *Psychobiografický model profesora Erwina Böhma* [online]. Liberec [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <http://www.ebinbio.cz/teorie-pbm/historie-pbm/>

FRIEDLOVÁ, Karolína. *Bazální stimulace v základní ošetrovatelské péči*. Praha: Grada, 2007, 168 s. ISBN 978-80-247-1314-4.

GLENNER, Joy A. *Péče o člověka s demencí*. Praha: Portál, 2012, 135 s. ISBN 978-80-262-0154-0.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

HOLMEROVÁ, Ivana, Božena JURAŠKOVÁ a Květa ZIKMUNDOVÁ. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. Česká alzheimerovská společnost. 2003, 88 s. ISBN 80-86541-12-6.

JANEČKOVÁ, Hana a Marie VACKOVÁ. *Reminiscence. Využití vzpomínek při práci se seniory*. Praha: Portál, 2010, 151 s. ISBN 978-80-7367-581-3.

JAROŠOVÁ, Darja. *Péče o seniory*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, 108 s. ISBN 80-7368-110-2.

JIRÁK, Roman, Iva HOLMEROVÁ a Claudia BORZOVÁ. *Demence a jiné poruchy paměti: Komunikace a každodenní péče*. Praha: Grada, 2009, 164 s. ISBN 978-80-247-2454-6.

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum ve zdravotnictví: Metodika a metodologie výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 123 s. ISBN 978-80-244-1877-3.

LANGOVÁ, Jana, 2014. *Využití biografie klienta v individuálním plánování* [online]. České Budějovice: jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 84 s. [cit. 2017-05-13]. Zdravotně sociální fakulta. Dostupné z: http://theses.cz/id/vuffle/BP_-_Langov.pdf

MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.

MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-7367-002-X.

MESSER, Barbara. *100 tipů pro plánování péče v domovech pro seniory*. Praha: Grada Publishing, 2017, 119 s. ISBN 978-80-271-0216-7.

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

PROCHÁZKOVÁ, Eva. *Práce s biografii a plány péče*. Praha: Mladá fronta, 2014, 133 s. ISBN 978-80-204-3186-8.

SENIOR Otrokovice, 2009. *SENIOR OTROKOVICE BUDOVA B* [online]. Otrokovice [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.senior-otrokovice.cz/index.php?page=catal&group=2&recid=10&curr=0&lang=CZ>

ŠAFÁŘOVÁ, Kateřina, 2014. *Aktivizace seniorů zaměřená na biografii klienta* [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 62 s. [cit. 2017-05-13]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav zdravotnických věd. Vedoucí práce Krátká, Anna. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10563/27970>.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Barbora BOLOMSKÁ. *Reminiscenční terapie*. Praha: Galén, 2011, 112 s. ISBN 978-80-7262-711-0.

RABUŠIC, Ladislav a Lenka VOHRALÍKOVÁ. *Čeští senioři včera, dnes a zítra*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004, 90 s. Výzkumné zprávy.

VAARAMA, Marja, Richard PIEPER a Andrew SIXSMITH. *Care-related quality of life in old age: concepts, models, and empirical findings*. New York: Springer, 2008, 338 s. ISBN 978-0-387-72168-2.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČALS Česká alzheimerovská společnost

ČR Česká republika

LDN Léčebna dlouhodobě nemocných

p. o. příspěvková organizace

s. strana

Sb. sbírka

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Stupně regrese	24
Tabulka 2 - Podklad pro tvorbu plánu péče	26

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Osnova k sestavení životního příběhu
- PII Žádost o umožnění výzkumného šetření

PŘÍLOHA P I: OSNOVA K SESTAVENÍ ŽIVOTNÍHO PŘÍBĚHU

Osnova k sestavení životního příběhu

DĚTSTVÍ

- datum, místo narození (město, vesnice), rodné příjmení,
- charakteristika rodiny - rodiče - jací byli – otec, matka, vzpomínky na ně, povolání, sourozenci – počet, jména, zda dosud žijí, vztahy mezi nimi, vzpomínky na dětství s nimi, povinnosti
- vzpomínky na jídlo od maminky, vůně, písničky, pohádky, jak to vypadalo u nich doma,
- prožité dětství – výchova, vztahy ke starším členům rodiny, nejčastější vzpomínky - konkrétní zážitky z tohoto období života, povinnosti, tresty doma, nejlepší kamarádi z dětství, nadání, oblíbené činnosti, záliby
- školní léta – kamarádi, vzpomínky na školu, oblíbené předměty, učitelé,
- jak trávili čas mimo školu, Měli něco zakázáno?
- na co z dětství rád/a vzpomínal/a

MLÁDÍ

- volba a příprava na povolání (svobodné rozhodnutí), představy o životě- (čím chtěl být, co chtěl dosáhnout)
- svoboda – jak se oblékal/a, měl/a idoly, vzory (herec, zpěvák, otec?)
- parta, kamarádi – co rádi dělali- činnost v klubech (sokol, skaut, tanečnice) - na co často vzpomínal/a (první lásky...), muži – vojna
- vyučení – radost z první práce/první povolání – kde pracoval/a,
- první lásky

DOSPĚLOST

- životní láska – svatba (datum), manžel/ka-datum narození – založení rodiny, budování domova
- založení vlastní rodiny – děti – jména, datum narození, výchova, vztahy, společné zážitky
- širší rodinné vazby, přátelé
- povolání - historie, důležité momenty této životní etapy
- historie bydlení, stěhování

- oblíbené činnosti – záliby, k jakým činnostem měl/a vztah – dovolené, cestování, rekreace, lázně
- zdravotní problémy, omezení

STÁŘÍ

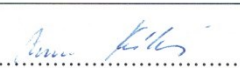
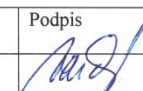
- odchod do důchodu – přivýdělek, jak nesl/a toto období
- nové úkoly, role ve stáří (např. role babičky, prababičky...)
- plány do budoucna
- radostné životní události, na které rád/a vzpomínal/a

PŘÍLOHA P II: ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

ŽÁDOST O UMOŽNĚNÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Obracíme se na Vás s žádostí o umožnění výzkumného šetření na Vašem pracovišti, které bude níže uvedený student realizovat v rámci zpracování bakalářské práce, jejíž součástí je i výzkumná část. Jedná se o studenta 3. ročníku bakalářského studijního programu Zdravotně sociální péče, studijního oboru Zdravotně sociální pracovník (kombinovaná forma studia).

Jméno a příjmení studenta	Petra Suchánková	
Téma bakalářské práce	Biografie uživatele sociálních služeb v pobytových zařízeních pro seniory	
Vedoucí bakalářské práce	PhDr. Anna Krátká, Ph.D.	
	 podpis	
Metoda výzkumu	Kvalitativní výzkum	
Skupina respondentů	3 respondenti	
Pracoviště	Vyjádření vedoucího pracoviště (nehodící se škrtněte)	Podpis
SENIOR Otrokovice, p. o.	Souhlasím Nesouhlasím	
	Souhlasím Nesouhlasím	
	Souhlasím Nesouhlasím	

Děkujeme za pochopení a spolupráci.

Ve Zlíně dne 23-03-2017

 Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
 ředitelka Ústavu zdravotnických věd

 razítko a podpis zástupce zařízení
 IANA VARDANOVÁ

SENIOR Otrokovice,
 příspěvková organizace
 K. Čapka 1615
 765 02 Otrokovice
 IČO: 621 80 444